

Töö ja Tervis

Sotsiaalpoliitiline kuukiri

Eesti Haigekassade Liidu ja Sotsiaalse Arengu Eesti Ühingu häälekandja

Nr. 4

XIII aastakäik

1937

Tellimise hind postiga:

aastas . . . 100 senti
6 kuu peale . 55 „
1 „ „ . 10 „
Välismaale aastas 150 s.

Ilmub kord kuus.

Talitus ja toim.: Tallinn, Toompuiestee
17-a, k. 13. Telefon 448-35.
Tellimisi võtavad vastu kõik haigekassad
ja postiasutused.
Üksiknumber 10 senti.

Kuulutuste hinnad:

1 lhk. . . . , kr. 50.—
1/2 „ . . . . „ 25.—
1/4—12.50 ja 1/8 lhk. „ 7.25
Teksti ees — 50% kallim.

Arstid ja töökaitse.

Dr. M. Piiimets.

Oleme juba näidanud („T. ja T.“ nr. 1 — 1937), kuidas töökaitse on arenenud üksikutes maades ja kuidas töökaitse järelevalvest on aja jooksul osa võtnud mitmesuguste elukutsetega isikud, praegusel ajal aga peamiselt insenerid ja arstid, nagu näiteks Inglis- ja Saksamaal. Ka teistes maades käiakse sama rada: Austrias võtab 1919. aastast peale tööinspeksioonist osa ka arst, kelle ülesandeks on vabrikute ja töökodade järelevalve tervishoiulisest küljest. Temal on õigus ka kodusid revideerida, eriti neid kodusid, kus tehakse kodukäsitöid ja kus töötatakse õpilastega, samuti ka tööliste elukortereid. Oma aastaaruanded töötervishoiusse puutuvate küsimuste ja tarviliste uuenduste kohta peab arst tegema eraldi, aruanne ilmub koos töö järelevalve aruandega.

Belgias koosneb arstlik töö järelevalve keskasutusest, kus on ametis peainspektor-arst ja kolm inspektorit-arsti, kellest üks on naisarst ja üks inspektor-keemik, pealeselle on keskasutuse käsutuses keemialaboratoorium, kus vastavate analüüside abil tehakse kindlaks ühe või teise keemilise aine mürgine mõju tööliste tervisele; otsitakse nende mõjude kõrvaldamiseks abinõusid, mis sellekohaste määrustega maksma pan-

nakse töökodades, kus on tegemist mürgiste ainetega.

Belgia on jagatud üheksasse tööstusringkonda, igas ringkonnas on ametis inspektor-arst. Mõne ringkonna tervishoiuline järelevalve allub otsekohe arstlikule keskkvalitsusele.

Arstide-inspektorite ülesandeks on:

1) naiste- ja lastekaitse organiseerimine tööstuses ja järelevalve, et töölolevad naised korralikult oma lapsi toidaksid ja selleks määruste kohaselt vastavat puhkust saaksid;

2) alatine valve 14—18-a. õpilaste tervise järele ja nende abiks olla nende tervisele vastava töö leidmiseks;

3) töö mõju ja haigust tekitavate tegurite uurimine ja nende kõrvaldamiseks abinõude otsimine;

4) töörahva seas tervishoiuliste teadmiste propageerimine ja töötervishoiuliste küsimuste ja kutsehaiguste selgitamine;

5) järelevalve tervishoiuliste määruste täitmise üle.

Oma ülesannete täitmiseks on inspektoril-arstidel õigus igal kellaajal, nii päeval kui ka öösel, igasse alluvasse ettevõttesse minna ja vaadata, kas ettekirjutused leiavad täitmist. Kui tervishoiunõuded ei leia ettevõtteis väärikat

tähelepanu, siis kergib kohe päevakorrale nende sulgemise küsimus.

Inspektorid-arstid on seaduse järgi oma ülesannete täitmiseks vajaliste õigustega varustatud.

Samuti on töötervishoiuline ja töökaitse järelevalve organiseeritud paljudes teistes riikides, Põhja-Ameerika ühendatud riikides, Austraalias, Kanaadas, Brasiilias ja Portugalis. Soomes pandi arstlik järelevalve tööstustes maksma 1927. a. ja Leedus 1925. a. Üldiselt peab tähendama, et kõigis riikides, kus tööstus on enam-vähem arenenud, on ametis peale teiste inspektorite veel inspektorid-arstid, kelle peaulesandeks on tõsta paremale järjele töötervishoiulist külge, kõrvaldades kõik selle, mis töölise tervisele võib mõjuda halvasti.

Mis puutub meisse, siis olime kuni meie riikliku iseseisvuseni seotud Venemaal valitseva korraga; seepärast ei ole üleaarne, kui selle juures veidi peatum.

Tööstuse arenemine sündis Venemaal palju pikemalt ja hiljemalt kui Lääne-Euroopa riikides; seepärast anti ka esimene töökaitse seadus välja alles 7. augustil 1845. a., keeldes kuni 12 a. vanuste laste ootöö. Kuid see seadus jäi täiesti paberile: seaduses ei olnud ette nähtud mingit järelevalvet selle seaduse täitmiseks ega ka mingisugust karistust seadusest üleastumisel.

Suuremat tähelepanu hakati pöörma tööstusele Venemaal möödunud sajandi 60. aastail, kus sagedased õnnetusjuhtumid vabrikuis, eriti laste ja alaealiste keskel, sundisid valitsust midagi tegema. 1859. a. asutati Peterburi kindral-kuberneri juures komisjon, kelle ülesandeks oli töökodade ja vabrikute järelevaatamine Peterburis ja selle ümbruses. Selle komisjoni töö tulemuseks oli rida määrusi, mis pandi maksma laste ja alaealiste töö kergendamiseks ja õnnetusjuhtumite ärahoidmiseks. Samal aastal asutati veel teine komisjon rahaministeeriumi juures Stakelbergi juhatusel. Viimasele komisjonile järgnes veel mitu komisjoni Ignatjevi, Valujevi ja teiste juhatusel, kus töötati välja väga mitmesuguseid seadusi ja määrusi töökaitse ja töötervishoiu alal,

mis aga ei näinud päevavalgust töösturite vastuseismise tõttu.

Kuid alatiste rahutuste ja streikide tõttu tööstustöölise keskel valitsus oli viimaks sunnitud välja andma seadust 1. juunil 1882. a., mis peamiselt piirab laste tööd: kuni 12 a. vanustele lastele keelati töötamine töökodades ja vabrikuis. 12—15 a. vanused lapsed võivad selle seaduse järele tööd teha vaid 8 tundi päevas, kuna ootöö — kella 10 õhtul kuni kella 5 hommikul — on keeldud; samuti oli töötegemine keeldud pühapäeviti ja teistel suurtel pühadel.

Sama seadusega asutati rahaministeeriumi juure ka vabrikute inspeksioon. Terve Euroopa-Venemaa jaoks seati ametisse vaid 20 vabrikuinspektorit.

1882. a. välja antud töökaitse seadusele järgnes rida teisi seadusi ja määrusi: 1884. a. anti välja määrused, kus olid täpselt ära tähendatud tööstused, kus 12—15-a. lapsed võisid öösel tööd teha, ja tööstused, kus nad seda mitte ei võinud; samuti täiendati järelevalve-seadust ja määrati rohkem tööinspektoreid ametisse. 3. juulil 1885. a. anti välja seadus, kus keeldi ootöö naistele ja alaealisile kuni 17. a., peamiselt tekstiiltööstusis, sellest hoolimata, et enamus Kesk-Venemaa tööstureid selle vastu oli. Järgmisel aastal keeldi sellekohase seadusega naiste ja alaealiste ootöö peaaegu kõigis ettevõtteis. 1886. a. seadusega laiendati tööinspektorite tegevusvälja, ohjeldati töösturite piiramata omavoli tööliste suhtes, kuid ühes sellega määrati ka kõrgemad karistused töölisile streigi õhutamise ja streigist osavõtmise eest.

Kuigi 1886. a. seadusega laiendati vabrikuinspektorite õigusi, nad olid sunnitud oma autoriteetse sõnaga lepitama ja lahendama rahulikul teel kõik töötülid, mis töösturite ja tööliste vahel tekkisid, siis ei annud see suuri tulemusi seepärast, et inspektorid olid sunnitud ministeeriumilt saadud salajaste eeskirjade kohaselt täitma ka politsei kohuseid, nagu see 1896. a. ringkirjast selgub, mille järele vabrikuinspektorid on kohustatud teatama valitsusevastasest propagandast vabrikuis mitte üksi ministeeriumile, vaid ka kohalikule politseivalitsusele. See oli põhjuseks, mis pärast vabrikuinspektorite autoriteet

tööliste keskel aasta-aastalt ikka madalamale langes.

Tagasikiskuv vool kasvas tööandjate keskel järjest suuremaks, mis oma mõju valitsusele ei jätnud avaldamata; selle tulemuseks oli lõpuks 1882. a., 1885. a. ja 1886. a. seaduste muutmine; 1890. a. 24. apr. anti uus seadus, kus oli lubatud kohaliku administratsiooni äranägemise järele ka naiste ja alaealiste öötöö; ka tööpäeva pikendati. Kõik see vaid suurendas tööliste taht streikide abil oma õiglasi nõudmisi kätte saada; ei põrgatud tagasi isegi veriseist lahinguist valitsuse vägedega; eriti ägedad olid kokkupõrked Lodsis, kus 1892. a. langes võitluses üle 100 töölise. Alaliste streikide ja rahutuste tagajärjel oli valitsus sunnitud viimaks järele andma (isegi tööandjad olid juba varemalt järele annud!) ja 1897. a. anti välja uus seadus, millega lühendati töoaega 12—13 tunnilt 11½ tunnini, öötöö ei võinud kesta üle 10 tunni ja ületunnitoid ei võidud teha üle 120 tunni aastas. Seaduse täitmise järele valvajaiks olid vabrikute inspektorid. Peab tähendama, et üheks iseloomulikuks jooneks Vene tsaarivalitsuse seaduseandlusel oli see, et pärast ühe või teise seaduse väljaandmist, mille sisuga võis vahest ka rahul olla, hakati kohe salajasi ringkirju välja saatma, mis seaduse täpset täitmist keelsid ja ametnikele kohtadel suured volitused andsid, mis neid lubasid oma äranägemise järele talitada. Niisugune keskvalitsuse talitusviis ühes ametnike omavoliga kohtadel oligi üheks põhjuseks, mis laiemate rahvakihtide seas valitsuse vastu umbusaldust tekitas ja mis paratamata varem või hiljem katastroofiga lõppema pidi. Ka viimase seadusega ei olnud asi parem: vaevalt oli seadus ilmunud, kui sellele järgnesid kohe salajased ringkirjad, millega tühistati peaaegu kõik paremused, mis seaduses olid ette nähtud, ja seepärast näeme ka, et tööstustööliste võitlus oma parema olukorra, oma õiguste eest kestis edasi vahet pidamata kõigis tööstuskeskuses kuni 1905. a. sündmusteni, kus valitsus jällegi oli sunnitud tööliste nõudmisile vastu tulema ja järeleandmisi tegema, mida ta 1905. a. järgneval reaktsiooni ajal kord-korralt tagasi võttis.

1905. a. 9. jaanuari sündmuste ja neile järgnevate tööliste üha suureneva streigi ja rahutuste tõttu otsustas ministrite komitee töölistesse puutuvale seaduseandlusele suuremat tähelepanu pöörata ja kiires korras seda täiendada. Selleks moodustati 2 komisjoni Schidlovski ja Kokovtsevi juhatusel. Nende komisjonide töö tulemuseks oli 7—8 seaduseelnõu, kus käsitleti mitmesuguseid tööliste ellu puutuvaid küsimusi: alaealiste, naiste ja täiskasvanute tööpäeva pikkuse kindlaksmääramine, tööliste kindlustamine haiguste ja õnnetusjuhtude vastu, tööinspeksiooni laiendamine jne. Kõik need väga tähtsad seaduseelnõud olid valmis II duumasse edasiandmiseks; kuid duuma saadeti laiali ja seaduseelnõud rändasid kaubandus- ja tööstusministeeriumi ümbertöötamiseks, vastavalt sellele reaktsioonija vaimule, mis algas II duuma laialisaatmisega.

Kõigist neist seaduseelnõudest nägid viimaks päevavalget 23. juunil 1912. a. 2 seadust: haiguste vastu kinnitamise seadus ja õnnetusjuhtude vastu kinnitamise seadus, kuna kõik teised väljatöötatud seaduseelnõud jäidki ministeeriumide kalevi alla kuni 1917. a. revolutsioonini.

Revolutsiooni keerises tegutsev Vene ajutine valitsus ei jõudnud 8 kuu jooksul töölistesse puutuvast seaduseandluses väga palju korda saata, kuid tehti siiski olulisi muudatusi üksikuis seadusis, muuseas anti haigekassade valitsemine täiesti tööliste esindajate kätte, tööinspeksiooni võeti ametisse peale eriteadlaste veel tööliste poolt valitud esindajad jne.

Pärast 1917. a. oktoobrikuu revolutsiooni pandi maksma 29. okt. 8-tunniline tööpäev ja 1918. a. 18. mail anti välja dekreet tööinspeksiooni kohta, kus peale tööliste esindajate võtavad osa tööjärelevalve eriteadlased tehnika ja tervishoiu alal. Seda dekreeti täiendati veel 1919. a. märtsikuus, peamiselt arstide-inspektorite osas.

Vene tsaarivalitsuse ajal oli üldse kogu Venemaa kohta tööinspektoreid ametis ligi 200, nendest ligi pooled arstid; praegu on seal ametis üle 2000 inimese.

Düsseldorffis peetud arstide-inspektori rahvusvahelisel kongressil 1926. a. oli prof. Kapluni sõnade järele iga arsti-inspektori kohta keskmiselt 35 ettevõtet 9.—10.000 töölisega. Arstide-inspektorite ülesanne seisab selles, et kontrollida üldist tervishoiulist seisukorda käitises ja valvata, kuidas üks või teine töö mõjub töölise tervisele. Arstid-inspektorid on täiesti iseseisvad ja rippumatud tehnilisest inspektoreist kõiges selles, mis puutub nende kompetentsi; ainult juhtudel, kui on vaja süüdlasi vastutusele võtta, peab sellest ka tehnilisele inspektorile teatama.

Peale muu on arstide-inspektorite ülesandeks: 1) koguda andmeid selle kohta, missugust mõju avaldab töö, eriti töö, kus on vaja mürgiste ainete tööd teha, töötegija tervisele, missugused haigused siin tekivad ja otsida abinõusid, kuidas nende nähtuste vastu

võidelda; 2) otsida abinõusid, kuidas töötingimusi tervishoiuliselt parandada, et need töötegija tervisele võimalikult vähem kahjulikult mõjuks, ja 3) kontrollida, et käitises kõik tervishoiulised eeskirjad ja nõudmised korralikult täidetaks ja et kõik abinõud õnnetusjuhtude ärahoidmiseks täitmist leiaks.

Arstid-inspektorid on kohustatud iga kord käitisesse ilmuma, kui seda peavad tarviliseks kas tehnilised inspektorid või tööliste organisatsioonid.

Arstid-inspektorid saavad oma ettevalmistuse ülikoolis, kus peale üldise tervishoiu loengute nad on sunnitud osavõtma ka loenguist töö-tervishoiu üle.

Pealeselle on Moskvas, Harkovis ja Leningradis asutatud instituudid, kus teaduslikult uuritakse töö mõju inimesele — töö füsioloogiat ja töö patoloogiat; pealeselle on asutatud veel erihaigemaju kutsehaiguste jaoks.

Kui raskuste vaim kummitab...

V. Luksepp.

Viimasel haigekassade kongressil kuulsime, et tööliskonnale võimaldati tasuta arstiabi juba Peeter I ajal. 26. aug. 1866. a. avaldati Vene ministrite nõukogu määrus, millega kohustati vabrikute juure haigemaju ehitama, arvates iga 100 töölise kohta üks voodi.

Ka Eesti omariikluse kestusel on tööstustöölisele senini kindlustatud tasuta ravi võimalused. Kassaliikmete omavalitsus haigekassades on ravikordalusega hästi hakkama saanud. Praegustes oludes võib vaevalt paremat soovida, sest kassaliikmeile püütakse võimaldada igasugust ravi, mis praegusaja moodne arstiteadus iganes haige parnemise soodustamiseks ette kirjutab või soovitab.

Viimasel ajal on jälle kerkinud päevakorra haiguskindlustuse ulatuse laiendamise küsimus. Sellega seoses on sotsiaalministeeriumis valminud uus seaduse eelnõu, mis läheb lahku põhjalikult kehtivast haiguskindlustuse seadusest.

Haiguskindlustuse ümberkorraldamise küsimust arutades tuli kongressil seisukoht võtta muu seas ka seaduse eelnõu § 22 teise lõike kohta, mis näeb

ette võimaluse, et kindlustuskassa võib arstiabi või rohtude või teiste ravimite või kõigi nende sammete kuludest panna kuni 20% haigeile. Seda muidugi eeldusel, kui haigekassa on sattunud majanduslikesse raskustesse.

Niisiis, raskustesse sattunud haigekassade päästjaks peavad tulevikus olema valust vaevatud ja töövõimetud kassaliikmed! Ja kongressil leidus üksikuid saadikuid, kes seda õigeks pidasid.

Osa ravikulude haigetele panemisega mõned haigekassade asjaajajad loodavad ära hoida liialdatud ja õigustamata haigekassa kasutamist. Põhjendusena toodi ette juhtumeid, kus kassaliige olevat püüdnud haigekassa arvel saada iludusvahendeid, nagu lõhnaõli, kreemi, seepi jne. See on ilme liialdus ja ooperimine olemata asjaoludega. Ja kui aastast tõesti üks või kaks säärast juhtumit on võimalikud, siis ei vääri need üldist tähelepanu.

Kas arvatakse tõesti, et üks võluda tahtev naine loobuks lõhnaõli või kreemi haigekassa arvel hankimisest, kui temal endal tuleks 20% hinnast tasuda? Mitte kunagi. Küll aga võib juhtuda,

et tõsiselt haige rohust ja arstiabist loobub, lootes niisama paraneda, et hoida veeringuid perekonna ja enese toitmiseks. Kas aga niisuguseil juhtumel kokkuhoid alati kasulik ja otstarbekohane on?

Kuid avaldati ka arvamist, et uus haiguskindlustuse seaduse eelnõu paneb haigekassadele nii suured kohustused, et need käivad üle jõu, mispärast tahes või tahtmata olevat vajaline ette näha osa ravikulude haigetele panemise võimalus.

Kui aga lähemalt süveneda eelnõusse, siis selgub, et olukord ei kujune tõeliselt nii kartustäratavaks.

Uues seaduseelnõus ettenähtud toetusrahade miinimumnormid ei ole suuremad kui haigekassad tegelikult praegu oma töövõimetele kassaliikmeile maksavad. Sünnitajaile on puhkeageg kaks korda kestvam ette nähtud, kuid sünnitusjuhtumeid on niivõrd vähe, et need haigekassade majanduslikku seisukorda ei mõjuta. Matuseraha norm on sama mis praegu. Seega toetusrahad uue eelnõu järgi haigekassade koormatust nimetamisväärselt ei suurenda.

Ka kassaliikmete ravikulude alal ei ole ette näha koormatuse suurenemist, kuna praegused ravivõimalused on täielised. Ennem on loota vastupidist, sest haigekassad peaks vabastatama tööõnnetuste tagajärjel vigasaanute ravikuludest. See vähendaks kassaliikmete ravikulusid umbes 10—15% võrra.

Kassaliikmete perekonnaliikmete ravikulude alal on ette näha kohustuste silmapaistvat suurenemist, kuid kassa väljaminekuid need ei suurenda aga nii suurel määral kui vast mõnel pool arvatakse. Ka praegu haigekassad kindlustavad perekonnaliikmeile võrdlemisi laialatuluselisi ravivõimalusi. Isegi nii laialatuluselisi, et kindlustusametitel on tegemist haigekassade pidurdamisega, et viimased perekonnaliikmetele ei kulutaks üle seaduses ettenähtud määra.

Tartu üldhaigekassa 1935. a. tegevuse ülevaates mainitakse muuseas, et perekonnaliikmeile ettenähtud arstiabi normid olid küllaldased ja rahuldasiid perekonnaliikmete tarvidust peaaegu 100% ulatuses. Seega ei ole mingisugust põhjust arvamiseks, et uue haiguskindlustuse seaduse eelnõu järgi pere-

konnaliikmete ravikulud suurendaksid haigekassade koormatust üle 50% praeguste normidega võrreldes. Tartu üldhaigekassa 1935. a. perekonnaliikmete ravikulude summa oleks seega suurem olnud 17.277 krooni. Et aga uue seaduse eelnõus on $\frac{3}{4}$ % võrra kindlustusmaksu suurendatud, siis oleks Tartu üldhaigekassale ka makse laekunud rohkem 23.276 krooni, millest oleks vabalt jatkunud ülalmainitud kulude suurenemise katmiseks.

Kuid uues seaduseelnõus on teisigi paragraafe, mis kindlustavad kindlustuskassade majandusliku seisukorra stabiilsust ja väldivad nende raskustesse sattumise võimalusi. Need on: 1) kindlustusmaksu alammäär (12 s. igalt liikmelt kalendri tööpäeva kohta), millest küll umbes 25% kulub toetusrahade alammäära kindlustamiseks, s. o. sedavõrd suurenevad kulud toetusrahadeks, kuid 75% on siiski puhas tulude suurenemine praeguse olukorraga võrreldes; 2) esimese abi andmine, käitisis koduapteekide soetamine ja sellega seoses olevad kulud pannakse ettevõtjate peale, mis praegu on haigekassade kohuseks, ja 3) kindlustusosaliste ringkonna laiendamine vähendab riisikot, mis kujutab enesest tähtsa teguri kindlustuskassade majandusliku seisukorra stabiliseerimiseks.

Ei ole kahtlust, et uues seaduseelnõus ettenähtud kindlustusmaksude maksimum võimaldab kassaosalistele vähimalt miinimum-normides sammeid kindlustada, ilma et oleks põhjust karta kindlustuskassade raskustesse sattumist.

Seega aga pole tahetud väita, nagu oleksid üldse välditud kindlustuskassade raskustesse sattumise võimalused, millega omakorda oleks kassaliikmeile kindlustatud tasuta ravivõimalused. Seda mitte. Majanduslikud raskused on igal alal ja ajal võimalikud — ka kindlustuskassades.

Kui kindlustuskassa asja oskamatuult aetakse või majapidamist halvasti juhitakse, nii et tulud ei suuda katta kulusid, kas siis ei ole õigem võtta ette vastavad ümberkorraldused ja tarbe korral kassa juhid asendada uutega, kui et võtta õigeks, nagu oleks ainukeseks

väljapääsu abinõuks haigeid koormata osa ravikuludega?

Kui kindlustuskassa piirkond või kasaliikmete arv on selleks liiga väike, et kassa suudaks haiguskindlustuse täit riisikot kanda, kas siis ei ole õigem seda liita naaberkassaga, mille tagajärjel tugevneksid mõlemad, kui et kohustada haigestunud liikmeid osa ravikulusid kandma, et sel viisil kindlustada mõne kääbuskassa olemasolu?

Kui streigi või lokaudi tagajärjel mõne kassa tuluallikad kokku kuivavad, nii et ta ei suuda katta väljaminekuid, kas siis ei ole õigem, et teised kassad ruttavad appi ja ühiselt aitavad ühel erakordsed ajad üle elada, kui et haiged saaksid koormatud osa ravikulude kandmise kohustusega?

Nii et raskustesse sattumise hädahoite on küll ja küll. Nende kõrvaldamise võimalused on igal võimalikul juhul isesugused, sealjuures aga ka niisugused, missugused kunagi ei õigusta osa ravikulude haigetele panemist.

Ka simulatsiooni ja liialdamiste vastu võitlemine osa ravikulude haigeile panemise teel ei anna kunagi vajalisi tulemusi. See on sama kui karu peletas oma magava peremehe näolt kiviga kärbest — tahtis surmata kärbest, kuid tabas peremeest... Selgitustöö ja kasaliikmeskonna teadlikkuse tõstmine on tähtsaimaid võitlusvahendeid simulatsiooni ja liialduste vastu. Iga teadlik kassaliige peaks oma sisemise kohuse tunde sunnil haigekassa kontrolööri kohuseid täitma ja tähelepanelikult jälgima, mis tema lähikonnas haigekassa arvel sünnib. Sellel alal aga meie haigekassad pole peaaegu mitte midagi teinud. „Töö ja Tervise“ levitamine edeneb väga visalt.

Simulatsiooni ja liialdamise igal võimalikul juhul ettetoomist tahetakse tu-

levikus kasutada selleks piksevardaks, mis peab vastu võtma kõik saamatused, väärsammud ja väärkorraldused.

Üldse räägiti kongressil liiga palju haigekassade raskusist, missuguseid tegelikult aga üldse olemas pole. Mõnede haigekassade tegelaskonnas on vaid tekkinud mingisugune ebamäärane raskuste tunne, mis neid kummitab. See tunne on nähtavasti sugereeritud nende haigekassade asjaajajate poolt ja on nii süvenenud, et tahetakse ohvriks tuua tööliiskonna tervishoidlikud huvid.

Kongressi rõhuv enamus aga ei lasknud end üksikuil kaasa tõmmata. Hääletuse tulemus näitas, et tööliiskond nõuab haigestunud kassaliikmeile seniste täiesti tasuta ravivõimaluste kindlustamist ka tulevikus. Seega tuleks seaduseelnõust kustutada paragraaf, mis võimaldab osa ravikulusid haigeile panna.

Kui ma ülalmainitud liialdatud hädaldamisile kongressil tähendasin, et mida rutem raskused tekivad, seda rutem vabanevad haigekassad kohustusist, mis pole otseselt nende ülesanne (nagu tööõnnetuste tagajärjel vigasaanute ravikulud, invaliidide toetamine abirahadega ja ravikulud jne.), siis haarati mõnelt poolt sellest lausest kinni.

Siinkohal olgu selgituseks (aga ka rahustuseks) öeldud, et kindlustus- või haigekassat ei saa võrrelda mõne võrts-poega, et kui satub raskusisse, siis tulevad kreditorid, müüvad varandused, tunnistavad maksujõuetuks ja saavad kannatada kindlustuse osalisel.

Mõne kindlustuskassa võimalikud raskused ja kas või likvideerumine ei saa kuidagi hädahoitlikuks haiguskindlustusele, vaid toob enesega kaasa ainult vastavaid ümberkorraldamisi, mis tavaliselt viivad asja ikka paremuse poole.

Kindlustusametite küsimus.

P. PAAL.

Referaat EHL kongressil 20.—21. märtsil 1937. a.

Kui ma täna puudutan kindlustusametite küsimusi, siis märgin sissejuhatuses kõigepealt, et ses ettekandes on peetud silmas kavatsusi muuta ka praegu kehtivat kindlustusametite seadust sõltuvuses haiguskindlustusseaduse muutmisega. Kuna aga kindlustusametid on ellu kutsunud tööliiskonna sot-

siaalkindlustuse seaduste järelevalve teostamiseks ja nende seaduste põhjal üleskerkinud küsimuste lahendamiseks ja selle asutuse osa koosseisu on valitud otse tööliste eneste hulgast haigekassade kaudu, siis on päris tarviline, kui puudutame lähemalt seniste kindlustusametite tegevust ja toome vahest hiljem

ette puudused, mis on leitud nende juures. Siis on ka võimalus neid seniseid puudusi uue seaduse väljatöötamisel vastavatel asutustel vältida. Enne aga analüüsime seniste kindlustusametite töö tulemusi.

Tahan esile tuua asjaolusid, mida olen seni kui 4. jaosk. tööinspektori ringkonna kindlustusameti liige ise märganud ja tähele pannud selle kindlustusameti vanematest protokollidest, ning soovin, et need küsimused koha peal selgitust leiaksid.

Kindlustusameti seadus on maksev alates 1920. a. ja välja kuulutatud „R. Teat.“ nr. 77/78 — 1920. a. Seaduse järgi asuvad kindlustusametid iga jaoskonna tööinspektori ringkonnas ja koosnevad järgmiselt: kohalikest jaoskonnakohtunikust, jaoskonna tööinspektori, kohalikest maakonna- ja linnaomavalitsuse esindajaist, 2 tööandjate esindajast ja 4 esindajast tööliste poolt, haigekassade kaudu valituna. Need valitavad kindlustusametite liikmed valitakse 2 aastaks korra järgi, nagu see on määratud kindlustusnõukogu poolt. Valitav peab olema Eesti vabariigi kodanik, kirjaoskaja eesti keeles ja vähimalt 20 aastat vana; tal peavad olema ka teised õigused seaduslikeks riigis ette tulla võivateks valimisteks, s. t. ta peab olema isik, kelle õigused ei ole millegagi kitsendatud või ära võetud jne.

Kindlustusametite ülesanded on:

1) Sotsiaalkindlustuse seaduste ja kindlustusnõukogu poolt nende seaduste täienduseks väljaantud määruste, ettekirjutuste ja otsuste elluviimine.

2) Töökaitsekomissari korralduste vastu tõstetud kaebuste läbivaatamine.

Üksikasjaline kindlustusameti ülesannete ulatus on aga loeteldud kindlustusameti seaduse § 13. Puudutaksin ainult neid selle paragraafi üksikuid punkte, missugused tuleksid ümber töötada või kustutada. Need punktid oleksid 3, 4, 5, 6, 9, 15 ja 16, ja iseenesest järgmised:

P. 9: haigekassa liikmemaksu suurendamiseks loa andmine.

See punkt ei ole senini tegelikkuses rakendamist leidnud ega olegi selleks tarvidust, sest haigekassad määravad ise nii-kui-nii otstarbekalt liikmemakse. See punkt on täiesti üle-arune.

P. 15: tööandjate kaebuste läbivaatamine haigekassa põhikirja rikkumise üle rahaliste väljaandmistega juures haigekassa peakoosoleku või juhatuse poolt, niisuguste otsuste tühjastumistamine.

See punkt on jällegi täiesti üle-arune, sest haigekassade eelarved kuuluvad ju kinnitamisele ja tegustatakse nende eelarvete piires. Kui nüüd tööandjail oleks olnud tahet seda punkti tegelikult kasutada, siis oleks see toonud lihtsalt kindlustusameteile üle-arust tööd. Mis on aga kõige haavavam selle juures, on see, et sellega on haigekassad peaaegu antud tööandjate kontrolli alla, mis ei ole loomulik. Miks siis ei ole töölisil õigust tööandjate organisatsiooni — kindlustusühisuste — suhtes väljamaksude kohta kaebusi esitada? Kuid ka seda punkti pole kunagi kasutatud ja ta

osutub veel rohkem üle-aruseks kui eelmine p. 9. Pealegi on tööandjail õigus kassa põhikirja järgi kaevata juhatuse otsuste peale kassa peakoosolekule ning selle otsuse peale kindlustusametile.

P. 16 on aga selle vastu leidnud õige tihti rakendamist: see on haigekassades kurikuulus järelevalve kord. See punkt on järgmine: haigekassa peakoosoleku ja juhatuse tegevuse järelevalve.

Seni on igal pool ja kohtu korras maksev kaebe kord, s. t. kui üks instants on teinud otsuse, siis saab selle tühistada edasikaebamisel järgmisse kõrgemasse instantsi. Kui aga edasikaebust antud ei ole, jääb tehtud otsus seadusejõusse, hoolimata sellest, missugune see otsus ka oleks. Ka haigekassades on ette nähtud säärane kord, et juhatuse otsuste peale võib kaevata peakoosolekule, selle otsuse peale edasi kindlustusametile, kindlustusnõukogule ning lõplikult riigikohtusse. See on ka ainus otstarbekas ja teiste tegevust mitte segav kord. Kui meil hakati praktiseerima seda järelevalve korda nii-ütelda igal võimalikul ja võimalikul juhul, siis kaotasid peakoosolekud tegelikult oma tähtsuse, kuna neist lihtsalt mööda mindi ja jäeti tähele panemata TTS § 352. Säärane asjaolu aga on peakoosolekule tihti peale väga alandav ja seda tuleks tulevikus kindlasti vältida. Minu arust saaks ikka reaalsju tühistada ainult kaebe korras ja järelevalve korras ainult neid, mille kohta seaduses edasikaebamisi liikmete või asjaosaliste poolt ette nähtud ei ole. Ei ole loomulik, kui isik jääb, näiteks, peakoosoleku otsusega rahule, et siis veel kindlustusamet järelevalve korras seda otsust saaks muuta. Nii ei muudeta ka ühtki kohtu otsust ega revideritagi seda järelevalve korras kõrgema kohtu instantsi poolt, vaid ikka ainult kaebe, apellatsiooni või kassatsiooni korras. Üldse arvan, et see järelevalve kord ei olegi mõeldud niisugusena nagu teda on praktiseeritud, vaid sootu teiseks otstarbeks, sest milleks siis samas seaduses on p. 11, mis iseenesest on järgmine: kaebuste läbivaatamine haigekassa peakoosoleku otsuste vastu ja nende otsuste tühjastumistamine? Sellest välja minnes võiks minu arvates ikka järelevalve korras tutvuda ainult haigekassade tegevusega ja avastatud kriminaalsüütegude leidmisel võtta süüdlasi juhatusliikmeid vastutusele ja need tagandada. Teistel juhtudel on aga kindlustusametil kui kolmandal isikul poolte vahele tungimine otstarbetu ja riivab asutuse, s. o. peakoosoleku, enesetunnet. Senini ongi ilmenenud, et kui kõikidele juriidilistele isikutele on tagatud ametiasutustega ainult kaebe kord, siis haigekassadele lastakse nagu kolme-raudsega, ja nimelt: eeskätt kaebe kord seaduses ettenähtud aegadel, teiseks see järelevalve kord ning, kui neist ei jatku, siis 1-aastane nõude tähtaeg. Minu arvates tuleks ka haigekassadele kindlustada selles asjas iseseisvamat tegutsemine teiste asutuste eeskujul.

Nagu nimetasin juba alul, koosneb kindlustusamet 4 tööliste esindajast ja 6 teisest. Säärane koosseis ei ole aga sugugi tasakaalukas, sest tegelikult on linnadel ja maaomavalitsustel ka haigekassadele alluvad käi-

tised ning seega on need esindajad tegelikult tööandjate esindajad. Sellega oleks siis töölisi ja tööandjaid võrdne arv. Tegelikult aga peaks vahakord olema säärane, et tööliste elu ja haigekassade küsimusi kindlustusametis lahendaksid tööliste esindajad (kellede arvu ma siinkohal ei nimeta), tööandjad, tööinspektor ja jaoskonna kohtunik, kuid viimaste arv ei võiks olla suurem kui tööliste esindajate arv. Kui nüüd pooled lähevad otsustes lahku, siis otsustab küsimuse muidugi juhataja hääl, aluseks võttes kehtivaid seadusi ja arutusel olevat asja. Praeguse koosseisu juures tööliste kindlustusametis midagi läbi viia ei saa, sest hääle arv on 6:4. See vahakord tuleks kaotada ja luua võrdne proportsioon. Kuid see on mauseas, sest ma lähen edaspidi veel kaugemale, ja nimelt kindlustusametite kaotamisele senisel kujul. Ennem on tarvilik kava kohaselt analüüsida kindlustusametite senist tööd ja töö tulemusi. Kui me nüüd puudutame sõltuvuses sellega kindlustusametite senist tegevust, siis mis me oleme märganud? Need ülesanded, mida nad on lahendanud, on küll õige minimaalsed ja jäävad veel vähemaks siis, kui uus haiguskindlustuse seadus peaks vastuvõtmist leidma, sest selle uue seaduse järgi langeb kindlustusametilt ära praegune peaaülesanne, ja see on: käitiste haigekassade alla arvamine, kus töötab vähem kui 5 töolist. Teine olulisim ülesanne, lihttööliste keskmise päevapalga kindlaksmääramine, aga on küll senini kindlustusametitel lasunud, kuid tekib küsimus, kust saavad kindlustusametid need andmed, mille järgi nad neid palku ja natuuraatasid määravad. Vastus sellele on säärane, et need andmed saadakse kõik Riigi Statistika Keskbüroolt. Kui see on nii, siis võiks see ülesanne minna täiesti kindlustusnõukogu mõnele osakonnale, kes siis juba ise võib neil statistika keskbüroo andmeil üle riigi tööinspektorite jaoskondade kaupa need hinnad kindlaks määrata.

Ka üks jaoskonna tööinspektor on kunagi analüseerinud praegusi kindlustusameteid ja on leidnud järgmist: „Tuleks võtta tõsiselt kaalumisele, kas kindlustusametid on küllalt otstarbekohased meie oludes. Olen 10 aastat võtnud osa mitmete kindlustusametite tegevusest ja pean otseselt tunnistama, et kindlustusametis tehakse otstarbetut, aegaviitvat ja toimetusi venitavat tööd. Kui jagada kindlustusameti ülesanded tööinspektori ja kindlustusnõukogu vahel, siis haiguskindlustuse järelevalve muutub palju ratsionaalsemaks ja ka teatud jagu kulusid on sellega kokku hoitud“ jne. Sellega on vihjatud samale, mida minagi leidsin, et kindlustusametite tegevus on asjade käigus liiga aegaviitav ja otstarbetu. Siinjuures nimetan ka, et seniseist kindlustusame-

teist osavõtt on olnud õige loid. Nii ei ole 4. jsk. tööinspektori ringkonna kindlustusameteist peaaegu kunagi osa võtnud linna-, maakonna omavalitsuse esindajad ja osalt ka tööandjate esindajad. Kes oma ülesandeid on võtnud tõsiselt, need on olnud ainult juhataja, aruandja ja tööliste esindajad. Need on alati koosolekuil olnud.

Nüüd peatuksin veel lühidalt seniste kindlustusametite otsuste juures. Kõiki neid otsuseid ei olnud mul muidugi võimalik kusagilt referaadiks hankida, kuid nimetan ainult neid, mis on tehtud 4. jsk. tööinspektori ringkonnas ja mis olen leidnud „Tööst ja Tervises“. Nendest teadaolevatest otsustest on aga paljud säärased, mis ei vasta kaugelgi seaduse nõudele ja on tühistatud hiljem kindlustusnõukogu poolt. Ühed hilisemad olid need, kus üks kindlustusamet hakkas nõudma, et haigekassa liikmed peavad kassast abiraha saamisel esitama haigekassale tõestatud volituse. Selles küsimuses läksid aga kindlustusametid lahku, sest teised ei leidnud selle nõude seadusepärase olevat. Nii tühistatigi see kindlustusameti otsus. Teiseks tühistati otsus, mis keelis haigekassadel enestele muretseda tarvilist kirjandust, ja hulk otsuseid, mis puudutasid haigekassades vastuvõetud määrusi ravi andmise ja korralduse kohta. Kas see on loomulik, et üks kindlustusamet teeb ühe ja sama seaduse põhjal säärase ja teine teissuguse otsuse? Vist küll mitte. Kui tahetakse luua üle riigi ühtlane olukord, siis peavad ka kõik sotsiaalkindlustuse seadusi seletavad ja lahendavad otsused olema kindlasti ühtlased, et neil oleks ka autoriteeti. Muidu tuleb nii, et ühel pool tehakse nii ja teisel pool teisiti, mis tekitab otsuste seadusepärasuses kahtlusi.

Arvesse võttes seniseid kindlustusametite töö tulemusi ei ole kindlustusametid senisel kujul tarvilised, kuna nende ülesanded võib osaliselt panna tööinspektoreile ja osaliselt kindlustusnõukogule. Sellest välja minnes pean tarviliseks, et kutsutaks ellu üle vabariigi territooriumi ainult üks kindlustusamet, mis oleks Tallinnas. Sellele kindlustusametile läheksid üle kõik seniste kindlustusametite ülesanded. See kindlustusamet töötaks erilise sotsiaalkindlustusinspektori juhtimisel. See uus kindlustusamet oleks võrdne esimese kohtuastmega (jaoskonnakohtunikuga). Kindlustusameti koosseisu kuuluksid: eesistuja vanem tööinspektor, aruandja sotsiaalkindlustuse inspektor ja liikmed: tööliste ja tööandjate esindajad. Üksikasjaline kava tuleks muidugi välja töötada ministeeriumil. Seda mina ei saa teha ega olnudki see minu ülesandeks, vaid on küllalt, kui olen suutnud tõuget anda kindlustusametite seaduse kontrollimiseks ja ümbertöötamiseks.

Seaduse eeskirjad ja järelevalveasutused.

Kindlustusamet on kollegiaalne riiklik täidesaatev kohalik asutus sotsiaalkindlustuse alal. Tema ülesandeks on sotsiaalkindlustuse õiguse rakendamine

ja tööinspektori ning haigekassa tegevuse kontrollimine ja nende tegevuse vastu sihitud kaebuste otsustamine.

Asjad, mis käivad kindlustusameti

otsustamise alla, kannab kindlustusametile ette isiklikult ringkonna tööinspektor, kes esineb ka aruandjana.

Suusõnaliste ja kirjalike seletustega võivad kindlustusametis esineda ka asjaosalised isiklikult või usaldusmeeste kaudu.

Asjaosaliste mitteilumumine ei takista asja otsustamist ainult siis, kui kindlustusametil on teada, et asjaosaline kutse on kätte saanud. Kutse saatmise kohustus lasub jsk. tööinspektoril, kes on kindlustusameti asjaajajaks.

Seega on asjaosalise seletuse andmise võimalusele antud oluline tähtsus.

Ühe kindlustusameti ühest protokollist võib lugeda muuseas järgmist: „...küsimuse kohta võtavad kindlustusameti liikmed ohrasti sõna; kõik sõnavõtjad eitavad aruandja ettepanekut...“ Kindlustusamet ei ühinenud aruandja ettepanekutega, vaid tunnistas tähelepanuväärivaiks asjaosalise seisukohad ja ühines viimastega.

Nii et ka tegeliku elu näited kinnitavad, et kindlustusametil on väga tähtis ära kuulata ka asjaosalise seletusi, sest pole ju millegagi kindlustatud, et aruandja seisukohad ja ettepanekud satuvad kooskõlla seaduste mõistetega ja et ta suhtub alati asjale objektiivselt täie erapooletusega. On ju palju juhtumeid, kus aruandja ettepanekul jä-

relevalve korras tehtud kindlustusameti otsused on kõrgema instantsi poolt tühistatud.

Mõni kuu tagasi kindlustusametis, millele eelpool viidatud, võeti haigekassa volinike peakoosoleku otsused arutusele ja otsustamisele, ilma et haigekassale oleks sellest teada antud, s. o. kutset saadetud. Kindlustusametil polnud teada, et asjaosaline on kutse kätte saanud, kuid otsused tehti siiski. Haigek. volinike peakoosoleku otsustest osa tühistati, ja seda muidugi aruandja energilisel ettepanekul. Arvatavasti ei tulnud kindlustusameti kolleegiumist kellelgi mõttesegi selgitada, kas kutse on haigekassale saadetud või mitte.

Arusaadav, et sääraselt tagaselja tehtud otsuste peale tuleb igal juhul edasi kaevata ja selle juures rahuldust tunda, et kindlustusamet pole mitte viimne instants, vaid esimene.

Võib ehk tekkida arvamine, et ülalmainitud juhul kutse mittesaatmine võis aset leida unustuse või mõne muu arusaamatuse tagajärjel. Seda oletas esialgu ka asjaosaline haigekassa juhatuse, kuid kui kutse mittesaatmise juhtum varsti kordus, siis ei saanud enam hoiduda ka teissuguse järelduse tegemisest.

V. L.

Töölaagrid.

L. Johanson.

Töölaagrid tulevad asutamisele.

Valdades korjatakse andmeid nende isikute kohta, keda võiks kerjamise ja tööpõlgamise vastu võitlemise seaduse põhimõtete alusel paigutada töölaagrisse. Nagu kogutud andmeist nähtub, on mõned vallad väga innukalt sääraseid isikuid otsinud, misjuures ei piirduta enam ainult kerjamise ja tööpõlgamise vastu võitlemisega, vaid tuuakse lisaks muidki põhjusi, näiteks riigi- ja omavalitsuste maksude tasumata jätmist jne.

Seaduse põhimõtete järgi teeksid omavalitsused töölaagrisse paigutamise ettepanekud.

Vastavaid isikuid, keda tuleks töölaagrisse paigutada, on mõned vallad leidnud väga palju. Nii olevat Võrumaal üle 300 töölaagri-kandidaadi, mõnes vallas üksi 40 ja enam. Kui töölaagreid hakatakse täitma, siis võib oodata, et ettepanekuid veel enam tuleb. Mõnes linnas nimetatakse ajalehtede teatel ka mõningaid linnavolinikke töölaagri-kandidaadina — missuguseil põhjusil, on ajalehed toomata jättnud.

Töölaagreile leiame eeskujud minevikust, kus karmide abinõudega võideldi tööliste ühest kohast teise liikumise vastu. Nii Inglismaal Elisabethi valitsus (1558—1603) andis korraldusi, mille järgi tööline pidi uuele peremehele eelmise peremehe antud tunnistuse ette näitama. Töölt enne tähtaega lahkumise eest karistati. Seadusega määrati kindlaks, keda tööle sundida võis: neid, kes oma maatükilt üle 40 šillingi sissetulekut ei saanud või muult varanduselt üle 10 naelsterlingi.

Terved kerjused, rändkaupmehed, katelsepad, koolitajad, teenistuseta meremehed, rändtöölised jne. pidi kinni võetama ja töömajadesse paigutatama.

Nii kestis see kuni „tööstusliku revolutsiooni“, mis tühistas need korraldused. Tegelik elu näitas, et need asutused ei mahu enam praegusaja ühiskonda ega õiguslikku korda.

Vene monarhhia päevil saadeti inimesi sundasumisele — Siberisse ja mujale. Vallad andsid inimesi väljasaatmiseks. Selle juures sün-

dis palju ülekohut, just isikliku vaenu ja kättemaksu põhjal.

Pärast maailmasõda asutati töölaagreid N. Venes, hiljem teistes diktatuuri-riikides. Mõni riik on katsetanud töölaagritega tööpuuduse vastu võitlemisel, kuid siin oli töölaagrisse minnek vabatahtlik.

Ka Eestis on vabatahtlike töölaagritega katset tehtud, näiteks Aegviidu läheduses.

Töölaagrit idealiseerib N. Vene kirjanik Pogodin oma „Aristokraatides“, mis on lavastatud „Töölisteratris“: siin muutuvad raiskuläinud ja kõlvatud inimesed õilsangeliisiks töösangareiks. Kuid see ei ole tegelik elu, vaid ilutseja ja idealiseerija kirjaniku fantaasia.

Sundtöölaagrite kasvatustliku ja kõlblustõstva mõju kohta puuduvad konkreetsed andmed. Sundtöölaager on karistusasutus, kus süüdimõistetud isikud peavad lunastama oma süüteo. Süüdimõistmise kohta on aga põhinõudmiseks, et see õiguslikus korras peab sündima erapooletu ja oma tegevuses rippumatu kohtu poolt.

Kehtiva põhiseaduse § 8 järgi on isikupuutumatus Eestis kindlustatud. „Kedagi ei või jälgida muidu kui seadustes ettenähtud juhtumitel ja korras.

Välja arvatud kuriteolt tabamisel, ei või kedagi vangistada või kitsendada isiklikus vabaduses muidu kui kohtuvõimude otsusel, kusjuures see otsus põhjendatuna peab olema kuulutatud vangistatule mitte hiljemalt kui 3 päeva peale vangistamist. Otsuse kuulutamist vangistatule on õigus nõuda igal kodanikul, kui kuulutamine mitte sündinud ei ole eelnimetatud tähtajal.“

Kohtuministeriumi nõunikud Joh. Kaiv ja J. Kleesment kirjutasid kehtiva põhiseaduse seletusis, et selles paragraafis kindlustatakse isikupuutumatus riigivõimu vastu. Valitsusasutustel ei ole ilma kohtuvõimu otsuseta õigust kedagi vangistada või kitsendada isiklikus vabaduses muidu kui ainult kuriteolt tabamisel. Sellega on kaotanud maksvuse ka needki endiste seaduste eeskirjad, mille järgi ülemusel oli õigus distsiplinaarkorras karistada alluvaid ametnikke arestiga.

Rahvuskogus arutusel olevasse põhiseaduse eelnõusse on jäetud isikupuutumatus, kuigi kitsendatud kujul. Ka siin ei või üle 72 tunni kedagi pidada vahi all ilma kohtuvõimude korralduseta. Kuid see ei olegi käesoleval korral

tähtis, sest — käia tuleb maksva põhiseaduse järgi, mis ei võimalda ilma kohtuotsuseta kedagi sunduslikult töölaagrisse paigutada.

RT 102 — 1934. a. avaldati dekreedina riiklikule korrale ja avalikule julgeolekule ohtlike isikute kinnipidamise seadus, mis siseministritele õiguse annab vahistada ning pidada kinni isikuid, kelle tegevus või käitumine osutub eriliselt ohtlikuks riiklikule korrale, avalikule julgeolekule või rahule. See dekreet ei ole ette nähtud neiks juhtudeks, mille kohta praegu valdadedst andmeid kogutakse.

Töölaagrisse kodanike sundpaigutamise teostamiseks on seega vajaline eri seadus, aga ka kriminaalseadustiku täiendamine.

1925. a. hoolekandeseaduses on peatükk töömajadedst, mille ülesanded on: 1) puudustkannatavale isikuile, kes suudavad tööd teha, ajutist teenistust anda, 2) tööle ergutada, 3) abiks olla kindla teenistuse leidmisel. Töömajas on kaks osakonda: ühte paigutatakse vabatahtlikult töömajasse tulnud, teise — sunduslikult töömajasse saadetud isikud. Säärane töömaja asetseb Tallinnas — Koplis. Kuid sunduslikult saadetakse töömajja kehtivate seaduste alusel — kohtuotsusega. Kohus peab otsustama ka töölaagrisse sundtööle saatmise küsimuse. Administratiivvõim seda teha ei või. Omavalitsuste ettepanekuile ei saa määravat tähtsust anda, vaid neile tuleb suhtuda väga kriitiliselt, et vältida võimalikku sihikkust ja ülekohut. Kui omavalitsuste ettepanekuid võetaks ilma kohtuliku juurdluseta, siis võib oodata väga palju õiglusetust.

Nendeks juhtudeks, mida arvestatakse töölaagri kandidaatide nimekirja koostamisel, on praegu kehtivais seadusis eeskirjad olemas. Näiteks on olemas kord, kuidas sisse nõuda kogukonnamakse.

Tööpõlgamise mõistet võib tegelikult käsitlusel väga venitada. Ebasoovitavate olluste hindamisel on võimalik kõige lohkavam erapoolikus.

Et vältida õiglusetust, tuleb süüteo hindamist toimetada erapooletult ja kaalukalt.

Kui tunnistatakse töölaagrid mõnesuguseil kaalutlusil otstarbekohaseks, ei saaks sinna sunniviisil kodanikke saata, ilma et iga üksiku süütegu kohtulikult uuritaks ja otsus kohtu poolt tehtaks, vastavalt süüteo suurusele.

Isikupuutumatus on kodaniku tähtis põhiõigus ja õiguslik kord väärtus, mis ühiskondliku elu korraldamisel tuleb säilitada.

Töötaja lühendamisest Prantsusmaal.

Prantsuse tööliste võitlus kõrgemate palkade ja paremate tööolude eest on äratanud suurt tähelepanu kogu maailmas. Erilist huvi äratav aga 40-tunnilise töönädala teostamine, mille võiks jagada 4 eristaadiumi.

Esiteks n.-n. Matignoni kokkulepe tööliste ja tööandjate vahel suurstreigi tulemusena 7. juunil 1936. a., mille jä-

rele palgad tõusid 7—15%, garanteeriti ametiühinguline organiseerimisvabadus, palga alammäärad, võimaldati käitiste usaldusmeeste instituudi sisseseadmine ja kollektiivlepingud.

20.—24. juunini ilmusid sellekohased seadused eelnimetatud küsimuste legaliseerimiseks. 40-tunnilise töönädala seadus tööstuses ja kaubanduses oli

suure ulatusega ja tööliste ning tööandjate organisatsioonid võisid sõlmida kokkuleppeid seaduse teostamiseks, kusjuures tuli tingimata võtta arvesse, et 40-tunnilist töönädalat ei või ületada ega tööliste olukorda halvendada.

Kolmanda järguna pidid tööliste ja tööandjate organisatsioonid teatama oma seisukohad tööaja lühendamise suhtes ühe kuu jooksul ja siis järgnes neljanda järguna 40-tunnil. töönädala dekreetide andmine tööstusharude järgi. Dekreedid anti presidendi poolt sotsiaalministri kaasvastutusallkirjaga. Dekreetides anti teatud tähtaeg eritööstusharudele 40-tunnilise töönädala teostamiseks ja ainult erilisel mõjuvatel põhjustel tööandjate ja tööliste ühise komisjoni otsust arvesse võttes võis sotsiaalminister dekreeidi teostamise tähtaega pikendada. Dekreetides määrati kõik üksikasjad kindlaks ja erandid tehti ainult suurte ja kiirete tellimiste täitmiseks, ettevalmistus- ja puhastustöödeks jne. Ületundide eest sellastel kordadel oli tööandja sunnitud maksma kõrgemat tasu, samuti määrati kindlaks seaduslikult lubatud ületundide arv päevas, nädalas, kuus ja aastaks eritööstusharude kohta. Vahetuste

murdmise tõttu ei tohtinud nädala töötundide arv tõusta üle 42, vahiteenis- tuses mitte üle 56 tunni. Näiteks enamikus tekstiilettevõtteis teostati 5-päevane töönädal 8 t. päevas vaba laupäevaga ja pühapäevaga või töötati 6 t. 40 min. päevas. Palku tõsteti Lille'i ümbruses tekstiiltööstuses 30%, sest ka elukallidus oli tõusnud.

Nii kestab 40-t. töönädala teostamise protsess praegugi ja eritööstusharudes pannakse vastavad dekreedid maksma. Möödunud aasta lõpul pandi maksma 40-t. töönädal mäekaevandustes, kuigi esialgu osaliselt. Alles hiljuti andis tööminister sellekohase dekreeidi mäekaevanduste, tapamajade ja riietustööstuse kohta. Uusi dekreete eritööstusharude tööliste kohta on terve rida ettevalmistusel. Käesoleva aasta jaanuarikuus arvestati, et 40-t. töönädal on pandud maksma 4,5 miljoni töölise kohta. Selle järgi on sadu tuhandeid töölisi viidud 40-t. töönädala alla ja õige suured töolisgrupid ootavad veel järjekorda.

Nüüd on teostatud 40-tunniline töönädal ka ärides, kontoreis jne., kus töönädal selle tagajärjel lüheneb 5-päevaliseks.

Eesti haigekassade kongress.

Eesti Haigekassade Liidu XV kongress oli laupäeval, 20., ja pühapäeval, 21. märtsil 1937. a., Tallinnas, Jahimeeste Seltsi ruumes, Pikk tän. 42.

Esimene päev, laupäeval, 20. märtsil 1937. a.

Avamine.

Kongressi avas liidu esimees K. Lukk kell ½11 h.

Kongressi juhatajaks valiti häälteenamusega Mihkel Toom ja August Paal. Sekretärideks Leopold Johanson, E. Keskaik, Aleksander Kleius ja I. Rändvee; mandaatkomisjoni liikmeiks Aug. Aljand, Karl Kallas ja Konr. Madisson.

Juhatasid vaheldamisi M. Toom ja A. Paal.

Tervitas Tööliskoja poolt esimees A. Kurvits.

Kongressist võtsid osa:

hääleõigusega: 1) Artur Luige ja 2) Voldemar Ado — Balti Puuvillavabriku haigekassa poolt; 3) Mihkel Toom, 4) Mihkel Öunapuu, 5) Karl Lukk, 6) Erich Neuman, 7) Arnold Laane, 8) Eduard Paide, Hugo Roose ja 10) Nikolai Stamberg — Tartu Üldhaigekassa poolt; 11) Nikolai Andersson, 12) Ilmar Rändvee, 13) Harald

Raide ja 14) Herbert Karu — Pärnu Ühis- haigekassa poolt; 15) Aleksander Mägi, 16) Evald Keskaik, 17) Karl Kallas ja 18) Johannes Karrus — Narva Üldhaigekassa poolt; 19) August Paal ja 20) Leonid Tamm- aru — Viljandi Ühishaigekassa poolt; 21) August Eimel ja 22) Karl Sermat — Võru-Petseri Üldhaigekassa poolt; 23) Konrad Madisson ja 24) Johan Jerkovits — Valga Üldhaigekassa poolt; 25) Eimar Puutükk ja 26) Rudolf Kips — Narva Kalevivabriku haigekassa poolt; 27) Karl Plutus — „Kütte-Jõu“ haigekassa poolt; 28) August Kandimaa ja 29) Ellen Hiie- puu — Sindi Ühishaigekassa poolt; 30) Albert Müürisepp ja 31) Johannes Issi — Narva Linaketramise Manufak- tuuri haigekassa poolt; 32) Otto Seppel ja 33) Julius Aljas — Paide Ühishaige- kassa poolt; 34) Mihkel Peterson, 35) Joh- annes Aboh ja 36) Voldemar Luksepp — Rakvere Ühishaigekassa poolt; 37) Erich Teras — Haapsalu Ühise Haige- kassa poolt; 38) Feliks Kauks, 39) Otto Mil- der ja 40) August Aljand — Kohtla-Järve p.k. haigekassa poolt; 41) Konstantin Jõ- giste, 42) Gert Frederking, 43) Arnold Seer- man ja 44) August Aanijago — Kreenhol-

mi vabriku haigekassa poolt. Kokku 44 hääleõiguslikku esindajat 16 liitukuuluva haigekassa poolt. Kõikide esinejate mandaadid tunnistati mandaatkomisjoni ettepanekul õigeks.

Sõnaõigusega võtsid kongressist osa referendina: 1) Paul Paal — Viljandi Ühishaigekassast; 2) Aleksander Kleius — Balti Puuvillavabriku haigekassast; 3) Feliks Markvardt ja 4) Hans Mölder — Võru-Petseri Üldhaigekassast; 5) Nikolai Aleksandrov — Narva Kalevivabriku haigekassast; 6) Aleksander Intsov — „Kütte-Jõu“ haigekassast; 7) Karl Oebius ja 8) Paul Arme — Paide Ühishaigekassast; 9) Alma Paju — Rakvere Ühishaigekassast; 10) Jaan Pink — Tallinna Linnaettevõtete haigekassast; 11) K. Meristo — Balti Puuvillavabriku haigekassast; 12) H. Soilts ja J. Karask — Tallinna Ühisest Haigekassast; 13) tööinspektor O. Vahtra, 14) tööinspektor J. Koppel, 15) Tööliskojade esimees A. Kurvits ja 16) EHLiidu sekretär L. Johanson.

Haigekassade aruanded kohtadelt kuulati ära. Otsuseid ei tehtud. Et aruandeid ühtlustada, tehti juhatusel ülesandeks vastava kava koostamine. Kokkuvõtte toome järgmises numbris.

EHLiidu aruanded

kinnitati ühel häälel.

EHLiidu eelarved

kinnitati ühel häälel: tulude ja kulude eelarve tasakaalus Kr. 3639.— ning „Töö ja Tervise“ eelarve tasakaalus Kr. 2850.—.

Võeti ühel häälel vastu järgmised otsused:

I.

1) Eesti Haigekassade Liidu 1937. a. liikmeks jätta endiseks, see on — määrata $\frac{1}{2}$ % (pool protsenti) liitunud haigekassade osaliste ja juuremaksude sissetulekuist.

2) Liikmemaks tasuda: I pool — 1. maiks 1937. a., II pool — 1. augustiks 1937. a.

II.

Vastavalt liidu põhikirja § 34-le määrab kongress juhatusel liikmeile ning vastavalt § 43-le revisjonikomisjoni liikmeile:

Päevaraha Kr. 4.— (koosoleku pealt).

Araviidetud tööaja tasu Kr. 3.— (koosoleku tasu).

Sõiduraha tasutakse EHLiidu poolt raudteel 3. klassi tariifi järgi, laeval 2. kl. tariifi järgi.

Õõsistel sõitudel, mis kestavad üle 5 tunni, tasutakse EHLiidu poolt peale 3. kl. piletihinna ka magadise hind, ja kus 3. klassi magamisvagunit ei ole, 2. klassi magadise hind.

Samad tasunormid on maksvad igasuguste komandeerimiste puhul.

III.

Loengute tasunormid jätta endiseks, see on:

Loengute kuludest tasuvad haigekassad: a) ruumide kulud, b) kuulutuste (reklaami) kulud, c) muretsevad loa, d) tasuvad kulud, mis ületavad liidu kanda võetud normid.

EHLiit tasub:

a) loengu honorari — 3 kr. tund, b) oma poolt saadetud lektori sõidukulud raudteel 3.

klassi tariifi ja laeval 2. klassi tariifi järgi, c) oma poolt saadetud lektori päevaraha 4 kr. Õõsistel sõitudel, mis kestavad üle 5 tunni, tasutakse EHLiidu poolt peale 3. kl. piletihinna ka magadise hind, ja kus 3. klassi magamisvagunit ei ole, 2. klassi magadise hind.

Samad tasunormid on maksvad igasuguste komandeerimiste puhul.

IV.

Kuukirja „Töö ja Tervis“ väljaandmist jatkata ka siis, kui mõni või kõik toetused ära jäävad. Kulud katta siis kõik EHLiidu summadest.

Haigekassadel ja nende tegelastel tuleb kõigiti kuukirja levitamiseks tegeleda.

V.

Kui tegevuskapital ei kata väljaminekuid, siis kaetakse need tagavarakapitali arvele kantud tuludest.

VI.

Kui tulused enam laekub kui eelarves ette nähtud, siis võib juhatus vastavalt ka väljaminekuid suurendada. See on maksev ka „Töö ja Tervise“ eelarve suhtes.

Samuti volitatakse juhatus suurenenud tulude arvel abijõu palkamiseks.

VII.

Kuni uue eelarve vastuvõtmiseni on uuel eelarveaastal EHLiidu juhatusel õigus teha väljaminekuid eelmise aasta eelarve piirides, iga kuu $\frac{1}{12}$ eelarvest.

Valimised.

Juhatusse otsustati valida 6 liiget (ettepanek sai poolt 29 h., kuna ettepanek valida 7 liiget sai poolt 19 h. ja 5 liiget poolt 19 h.).

Juhatusse valiti sedelitega kinnisel hääletamisel: Karl Lukk — 34 häälega, Voldemar Luksepp — 25 h., Feliks Kauks — 24 h., Aleksander Mägi — 22 h., Voldemar Ado — 18 h. ja Nikolai Andresson — 16 häälega.

Peale nende said hääli: P. Paal — 15, Anijago — 13 ja Jõgiste — 12.

Juhatusel liikmete kandidaatideks valiti: Konstantin Jõgiste — 31 häälega, Mihkel Toom — 28 häälega, August Anijago — 22 häälega, Harald Raide — 15 häälega ja Karl Kallas — 15 häälega, misjuures viimase kahe vahel järjekord määrati loosiga.

Hääli sai veel Luige — 14.

Revisjonikomisjoni valiti kinniselt sedelitega: Evald Keskaik — 20 h., Arnold Seerman — 14 h. ja Otto Seppel — 13 häälega.

Revisjonikomisjoni liikmete kandidaatideks valiti: August Ermel — 12 h., Ellen Hiiepuu — 12 h. ja August Paal — 9 häälega.

Pealeselle said veel hääli: E. Neuman — 8 h., Aljand — 5 h.

Kongressi esimene päev lõppes kell 3 p. l.

Kongressi teine päev — pühapäeval, 21. märtsil 1937. a.

algas kell $\frac{1}{4}$ 11 h.

Juhatasid M. Toom ja A. Paal.

Haiguskindlustuse ümberkorraldamisest refereerisid L. Johanson ja V. Luksepp

Pärast läbirääkimisi võeti ühel häälel vastu järgmised

resolutsioonid:

L. Johanson i ettepanek:

Kongress tunnistab haiguskindlustuse seaduse täiendamise tarviliseks järgmisil alusel:

1) Haiguste vastu kindlustatakse kõik töölised ja teenijad.

2) Haiguskindlustust teostatakse ühishaigekassades ja senistes vabriku-haigekassades.

3) Uusi vabriku- ja kutsekassasid juure ei asutata.

4) Haigekassadele jääb senine kassaosaliste omavalitsus.

5) Haigekassadel olgu haiglate, sanatooriumide ja muude raviasutuste ning vabamüügi-apteekide avamise õigus.

6) Kindlustus olgu sunduslik kõigile töölepingu alusel töötajaile, teistele vabatahtlik.

Nagu haigekassade statistika näitab, on õnnetusjuhtude, haigestumiste ja surevuse protsent võrdlemisi suur. Suremus on suur ka rinna-
nalaste keskel.

Õnnetusjuhtude, haigestumiste ja suremuse vastu võitlemiseks on tarviline:

1) tööliste ja teenijate tootlusolusid ja elutingimusi parandada, selleks tööliste palkasid tõsta,

2) elumaksumuse tõusu pidurdada,

3) korteriolusid parandada, chitades linnades ja tööstuskeskusis tarvilisel määral ja tervishoiu nõudeile vastavaid väikekorterleid,

4) tööliste elu ja tervise kaitseks maksmat panna kaitsetehnilised määrused,

5) tööruumid kohandada tervishoiu nõudeile,

6) kehtiv tööajaseadus ellu viia, piirates ületunde ja tasudes ületundide eest, kui neid tehakse,

7) töölisile võimaldada nädalas ja aastas tarvilist puhkust, palgalise puhkeaja seaduse ulatust laiendades ja puhkeajaga pikendades kahe nädalani,

8) tööinspektsioonilist järelevalvet käitised valjendada, tarbe korral ametnike arvu suurendades.

Kongress tunnistab haiguskindlustuse ulatuse laiendamise eelduseks ja haigekassasid krooniliste haigete ja invaliidide ravimisest vabastamiseks tarviliseks üldise sotsiaalkindlustuse teostamise:

1) õnnetuskindlustusseaduse täiendamise kutsehaiguste vastu kindlustamisega,

2) töövõimetuse ja vanaduse vastu, leskede ja vaestelaste sotsiaalkindlustuse, ühtlasi otustades ka seniste tööinvaliidide abistamise küsimust.

Kongress peab otstarbekohaseks töölisperikondade toetamise lasteabirahadega, mille maksmist võib toimetada haigekassa. Lasteabiraha tasutakse fondist, kuhu maksavad tööandjad erimaksu ja riik eelarve korras.

Kongress juhib ka rahva halbade tervishoiuolude, haigestumisjuhtude ja suremuse suure arvu teistele põhjustele tähelepanu. Need on: kogukonna omavalitsuste liiga loid ja nõrk tegevus rahvatervishoiu alal, mille tulemusena

seisavad teostamata rahvatervishoiu alal tarvilised ülesanded:

a) isegi pealinnas puuduvad haiglad tarvilise arvu vooditega, haigekassade haiged peavad haiglasse pääsmist järjekorras ootama, haiglas on ruumi- ja voodite puudus.

b) arstiabi maal ei ole töölisile küllaldaselt kättesaadav, arstide võrk liiga hõre.

c) tööstustsentrumeis ei ole tarvilisel määral arste, eriti neid eriarste, kelle abi alatasa vajatakse.

d) kogukonna omavalitsus ei teosta tarvilist tervishoidlikku järelevalvet ei elukortereis, õuedes ega ka tänavail, toiduainete kauplusis ega ka neis käitised, kus kehtivate seadustega temale ülesanded on pandud,

e) kodanike puhta joogiveega varustamine on puudulik, linnaomavalitsuse kaevud on mõnel pool otse nakkushaiguste pisilaste pesadeks, näiteks Rakveres, kus omavalitsuse kaevu veega levitati tüüfust,

f) tööliste korteriolude parandamiseks ei ole omavalitsused tarviliselt tegutsenud.

Seepärast on tarviline, et neid ülesandeid, mis omavalitsuste seadused, rahva tervishoid ja hoolekande seadused kogukonna omavalitsusele panevad, ka korralikult täidetak.

Kongress, tutvudes Arstide Koja ja Rohuteadlaste Koja seisukohtadega haiguskindlustuse seaduse kohta, peab neid Eesti rahva tervishoiu huvide seisukohalt vastuvõtmatuks. Arstide ja Rohuteadlaste Koja ülesandeks ei ole üksikute eraettevõtjate — haiglate ja apteekide omanike huvide kaitsmine, vaid rahva tervishoiu tõstmiseks tegutsemine.

V. Luksepa ettepanek:

Kongress leiab, et haigekassad tuleb vabastada tööõnnetuse tagajärjel vigasaanute ravimisega seoses tekkinud kõikidest kuludest sellega, et kindlustusühinguid kohustatakse neid kulusid haigekassadele tagasi maksmata.

Hälteenamusega võeti veel vastu:

V. Luksepa ettepanek: Eesti haigekassade XV kongress, arutades haiguskindlustuse ümberkorraldamise küsimust, leiab, et kassaliikmeile tuleb kindlustada senised tasuta ravi võimalused, ilma et pandaks osa ravikulusid haigestunud kassaliikmele.

Vastu võeti ühel häälel:

N. Aleksandrovi ettepanek:

Maksva Tööstusliku töö seaduse § 299 muuta, et kõrvaldataks $\frac{1}{3}$ kitsendavat normi perekonnaliikmete abistamise kulude suhtes, kui kassa majanduslik seisukord seda kassale võimaldab.

Kindlustusametite küsimusest

refereeris P. Pa a l. Kõne sisu toome eraldi.

Pärast läbirääkimisi võeti vastu A. M ä g i ettepanek, et „edasikaebused haigekassade juhatuse otsuseile kassaliikmete abistamisest ilmajätmise ja abirahade kärpimiste asjus tuleb esitada kindlustusametitele“.

Kongress lõppes kell $\frac{3}{4}$ 2 p. l.

Sotsiaalkindlustus

— Sotsiaalkindlustuse seadust potiseppade jaoks on nõutud nende ühingu peakoosolekul, sest praegusel alusel ei olevat nende kindlustamine teostatav.

— Vallateenijate (vallakirjutajate jne.) lasteabiraha ja teenistuste vanuse tasu riigi kanda võtmist või erifondi asutamist tahab maamavalitsuste liit. Näib, et riigi kanda võtmiseks puuduvad põhjused. Valdadel ei ole teenijaid kuigi palju, nad võivad väga hästi ka ise maksa oma teenijate palgad ja toetused. Riigi kanda võtmine tähendaks ka linnaelanike osavõttu vallasekretäreide jne. palkade maksimisest. Misuguste nõudmistega küll tänapäeval esineatakse!

— Tööpuuduse vastu kindlustamise seadust Poolas kärbiti 1932. ja 1933. aastal, kindlustuse ulatust piirati ja toetusnorme vähendati. Töötuid sunniti minema töölaagrisse. 1934. a. suvel oli töölaagris 100.000, 1935. a. 135.000 inimest.

Töölised, kes hulk aastaid olid maksnud kindlustusfondi makse, ei saa nüüd mingit toetust: kui nad kaotavad tööstusettevõttes töökohta, võivad minna töölaagrisse, kus töötasu on isegi madalam kui abiraha.

Varssavis uuriti hiljuti tööliste büdzetti ja leiti, et 359 perekonnast, kes kuulusid vaatlemisele, elas 2/3 allpoolse vaeste taset.

Savõrtsis, kus on 36.000 elanikku, on 10.000 töölist registreeritud töötuna. Koos perekonnaliikmetega on seal töötuid üle 25.000.

Poola sotsiaalne olukord on näiteks diktaatori-riigi sotsiaalpoliitikast.

Emal- ja lastekaitse

I. Nüüdisaja vaateid laste toitlustamisele.
II. Emal rind — imikute haigestumise ja suremise ärahoidjana. Nende pealkirjade all on Eesti Tervishoiu Muuseum avaldanud prof. dr. med. A. Lüüsi 16-leheküljelise brošüüri, mis käsitleb imikute toitmist. Prof. Lüüs ütleb, et on ammugi juba kindlaks tehtud, et mitte valkained ei ole meie organismi kütteenained, vaid suhkruained, kuid valkainete liialdatud tarvitamine kestab siiski edasi. On selgunud, et kehaliselt töötajad ei vaja päevas mitte 118 g valku, vaid jatkub juba 70—80 g. Teistele, vähem rasket tööd tegijatele, jatkub juba 40—60 g päevas. Kultuurrahvaste toit praegusel ajal on liiga ühekülgne, mida tarvitatakse eriti piima, liha ja munade näol. Kui endid valkainetega üle toidame, neid väheselgi viisil enam tarvitama kui organism neid suudab ära seedita, ära põletada, siis järgneb sellele pikapeale haiglasid nähtusi, mida me esialgselt ei tea ega saa kindlaks teha, millest need olenevad.

Valkained lagunevad organismis mitmeteks lõpp-produktideks, millede hulgas on ka kusihape. Kui seda ainult vähe tekib, siis heidab keha seda välja ja neutraliseerib leeliste abil, nii et see muutub kahjutuks. Tekib seda aga alatiselt juure ega suuda organism seda enam vältida, siis jääb ta organismi, imbub verre ja kandub sealt edasi kudedesse, kus ta viimati teatava kontsentratsiooni juures sades-

tub, sünnitades mitmesuguseid valusid, nende hulgas ka reumaatilisi ja podagraalisi.

Mitmed teadusmehed, eriti prantslased, arvavad, et ka arteriosklerosis, mõned maksa- ja neeruhaigused pikaajalise ja hulga valkainete tarvitamisega ühenduses seisavad.

Edasi tekib sooltes liigse valgu tarvitamise korral valguroiskumine, mille juures soolte kaudu pääseb verre vähesedid valkainete osi, mis mõjuvad teatava mürgina, temperatuuri, peavalusid, rusutud olekut, nõges-tõbe jne. võivad esile kutsuda.

Et sünniksid terved ja tublid lapsed, selleks peab emasid ratsionaalselt toidetama, eriti raseduse ja imetamise ajal.

Ühekülgse animaalse ja jahutoidu osade vahel vitamiinide, milleta ei ole elu. Praegune ühekülgne emade toit on võrdlemisi vaene mineraalsooladest. Nii näiteks on lihas vähe kaltsiumi, naatriumi ja kloori, kuna piimas on vähe naatriumi ja rauda. Mineraal-sooli on aga rasedale ja imetajale emale enam kui kunagi tarvis.

Emade toit on vaene ka tselluloosi osadest, mis on küll seedimatud või vähesedid, kuid siiski väga tarvilised seedimisprotsessis.

Emal tuleb tarvitada segatoitu, kus oleks küllaldaselt toortoite puu- ja aedvilja näol. Joogiks olgu emale puhas värske vesi. Ei ole keeldud ka parajane tee ja kohvi joomine, küll aga alkoholsed joogid.

Lapse toit esimesel poolaastal on emapiim, mis on elav ja jõuab elavana ja vahenditult lapse organismi. Seepärast on ta puhas, värske ja bakteritevaba. Emapiim on lapse sugumane ja seepärast kergesti seeditav ja lapse organism suudab teda maksimumini ära kasutada. Emapiimas on ollusi, mis last kaitsevad ta esimestel kuudel mitmesuguste haiguste, eriti nakkushaiguste, vastu. Emapiimale imedes töötavad lapse suulihased, mis avaldab head mõju lapse kogu seedeorganidele.

Last tuleb emadel imetada 9 kuud. Lapsele tuleb pärast kuendat kuud hakata andma lisatoitu, nagu putru, püdi, puljongit, püreesid, toortoite jne. 6-kuine laps peaks päevas saama 5 korda süüa, 3—4 korda rinda ja 1—2 korda lisatoitu. Lisaks marja- ja aedviljamahla, mida hakatakse andma juba teisel või kolmandal kuul.

1/2 a. vanune laps peaks saama piima 3/4 liitrit päevas, pealeselle jahu-, aed- ja puuviljatoite: hommikul tassi piima, enne lõunat putru piimaga ja võileiba, saia, kuivikuid, lõunaks suppi aedviljast, jahust, mannast, riisist, siin juure toorest — marju, õunu, tomateid, porgandeid jne.; pärast lõunat võileiba, saia moosi, marmelaadi või meega, toorest aedvilja; õhtul piima, putru piimaga, võileiba.

Kolmandal aastal hakkab laps juba täiskasvanutega ühes sööma. Ta toidud olgu vedelad ja pudrutaolised, vaheldusrikkad, sisaldama palju puu- ja aedvilja. Ka suuremad lapsed peavad iga päev saama toorest toitu, see on aed- ja puuvilja keetmata. Joogiks olgu värske, puhas vesi. Alkoholsed jooke lastele anda ei tohi.

Vallas- ja ammede imikud ei saa tarviliselt emapiima ja -hoole osaliseks.

Prof. A. L ü ü s teeb kokkuvõtte:

1. Iga ema imetagu ise oma last, sest selle juures kosub laps kõige paremini, on terve ja haiguste vastupanev.

2. Iga ema imetagu oma last üheksa kuud kuni üks aasta, sest laps on seda tervem ja haiguste vastupanevam, mida kauemini ema teda imetab.

3. Vallaslaste suur surevus on tingitud nende kunstlikust toitmisest ja hea hoolitsuse puudusest. Et seda vältida, tuleks vallaslaste küsimus lahendada seaduseandluse teel Norra- maa eeskujul.

4. Ammede ja nende laste küsimus nõuab vastavat ametlikku korraldust, sest elu näitab, et neid on tarvis.

5. Imikute võrdlemisi suur surevus Eestis on tingitud mitmetest asjaoludest, millistest prof. L ü ü s juhib tähelepanu järgmistele:

a) Paljusid imikuid toidetakse sünnist peale kunstlikult, mis on kahjulik.

b) Paljusid lapsi toidetakse emarinnaga liig lühikest aega, mille tõttu emarinna toime ei saa küllalt mõjule tulla.

c) Eestis sünnib võrdlemisi palju vallaslapsi, keda kunstlikult toidetakse ja kellede surevus seetõttu on väga suur.

d) Ammede laste eest ei kanta avalikult ega ametlikult hoolt. Nad on jäetud saatuse hoole.

Prof. dr. med. A. L ü ü si ülaltsiteeritud brošüüre soovitame kõigile lugemiseks.

„Töö ja Tervise“ toimetus peab selgitustööd, kuidas imikuid ja lapsi toita, väga tähtsaks, aga sageli kannatavad töölislapsed mitte ainult vanemate teadmatuse, vaid just sotsiaalse viletsuse tagajärjel.

Et imikute toitmist parandada, selleks on meie arvates tarvis:

1) tööliste palgaolusid parandada;

2) elumaksumust alandada;

3) rahvale kättesaadavaks teha ka aed- ja puuvili, samuti teised esimese järgu tähtsusega toiduained;

4) maksa erifondist ka erakäitiste tööliste lasteabiraha;

5) võimaldada naistöölisele töövaheaeгу, kus nad võiksid oma imikuid toita, selleks tööasutuste juure asutades imikutesõimi, kus lapsed võiksid olla ema tööl oleku ajal, nagu seda ka seadus ette näeb;

6) pikendada haiguskindlustuse seaduses ettenähtud sünnitaja töölt vabastamise aega;

7) maksa neile, kes oma rinnaga last imetavad, erilist toetusraha;

8) maksuma panna vallaslaste seadus, mis juba hulk aastaid tagasi esitati riigikogule;

9) uurida Eesti üksikute tööalade mõju naise organismile ka terve lapse sünnitamise suhtes ja võtta tarvitusele tervist rikkuvate põhjuste kõrvaldamine.

— Lapsi toitvate emade toad on seatud sisse SSSR-i tööstusettevõtteis. Tööline-ema võib oma imikut toita korralikult, kindlatel kella-egadel, iga kolme tunni tagant. Lapse-

imetamise aja eest töötasust mahaarvamisi ei tehta.

Rasedad naistöölised asetatakse kergemaile tööle, ilma et nende keskmist töötasu vähen- dataks.

— Rasedate toit peab dr. Nikitini järgi koosnema peamiselt piima- ja taimetoidust (piim, kohupiim, aed- ja puuvili), mida võib kasutada toorelt, aga ka igasuguse söögina. Liha, eriti küpsetatud ja suitsutatud, ja liha- supid ei ole soovitatavad juba esimestel rase- duskuudel, rasedusaja teisel poolikul tuleb lihatoitudest loobuda, ühtlasi piirates rasvade, jahuainete ja maiustuste tarvitamist.

— Laste alatoitus Ameerikas ja Inglismaal. P.-Ameerika Ühendriikides uuris erikomisjon koolilaste toitlust. Selgus, et New Yorgis 227.000 kooliealisest lapsest 40.000 ei saa kül- laldast toitu. Suuremates linnades on alatoit- luse all kannatavate laste arv suurenenud 18 protsendilt 1927. a. kuni 36 protsendini 1935. a. Töölis perekondade sissetulekud on selleks liiga väikesed, et toita lapsi korralikult.

Inglismaal ulatub ühe heategeva seltsi andmeil alatoitluse all kannatavate kooliealiste laste arv 600.000-ni, neist noorematest lastest kannatab alatoitluse all 300.000.

Alatoitluse tulemusena näitab tiisikus Ing- lise koolilaste keskel tõusu. Laste vastupida- vus haigusile väheneb. Vaeste perekondade lapsed langevad esimestena epideemiade ohv- riks.

Üks Inglise kooliõpetaja kirjutab:

Astudes esimest korda klassi, ma ei taht- nud uskuda, et minu õpilased on lapsed. Oma kortsus ja koltunud nägudega, peenikeste käte ja jalgadega ja pundunud kõhtudega paist- sid nad vanadena. Pealeselle oli paljudel naha- haigusi. Kui ma külastasin nende kodusid, nä- gin, et lapsed lihtsalt nälgisid, kuna nende pea- miseks toiduks oli leib margariini ja teega.

Töötasu

— Tööliste palga ostujõud 1936. aastal näitas riigi statistikabüroo andmeil langust. Tarbainete hindade tõus paratähelepanu 1936. a. tekkinud teenistuse tõusu mõju ostujõule ja sursu ostujõu alla eelmise aasta taset. Juhuslik palgaolude parandamine ei suutnud hoida üldist teenistuse ostujõu taset eelmise aasta kõrgusel. Tunniteenistuse ostujõu in- deks langes 1936. a. 117-ni eelmise aasta 122 vastu.

Tööliste reaalteenistuse indeks oli:

	1936. a.	1935. a.
Murrud ja kaevandused	115	120
Mineraalide töötlemine	114	113
Metallitööstus	113	123
Keemiatööstus	148	158
Nahatööstus	108	126
Tekstiilitööstus	132	141
Puutööstus	126	134
Paberitööstus	126	135
Poliügraafiatööstus	109	130
Toidu-, maitseainete ja joo- kide tööstus	110	119

	1936. a.	1935. a.
Kehakate ja pudukaupade tööstus	85	92
Elektrijaamad ning gaasi- ja veevarustus	124	133
Reaalteenistuse indeks: 1923. a. = 100.		

Need arvud näitavad selgesti, kui võrd tööliste ostujõud 1936. a. võrreldes eelmise aastaga langes.

Lisatasude (perekonna-abiraha ja erutuspreemiade) saajate arv langes.

Lisatasude saajaid oli (% tööliste üldarvust):

	Mehed			Naised		
	Eraettevõtted					
	Pere-konna-abirahad	Preemiad	Muud	Pere-konna-abiraha	Preemiad	Muud
1936	7,9	14,2	8,2	3,5	9,6	9,0
1935	8,7	14,5	7,7	2,6	9,3	7,6
1930	19,7	17,7	9,6	6,9	16,0	12,9
Riiklikud ettevõtted						
1936	14,9	5,1	1,5	0,4	0,5	—
1935	18,9	6,5	1,7	0,5	0,7	—
1930	38,6	8,5	9,3	2,9	0,7	—

Nagu sellest näha, on eriti langenud perekonna-abiraha — samal ajal, kus kõneldakse suurest laste suremusest ja vähesest sündimusest, laste abirahade maksmisest jne.

1936. a. II poole eest makseti puhke- ja palgaks suurtööstuse ettevõtetele 113,1 tuhat krooni ja naistele 53,0 tuhat kr., mis teeb palga kogusummast samal ajavahemikul meestel kõigest 1,0% ja naistel 1,4%.

— Tekstiiltööstuses ulatusliku ankeedi korraldamist, et selgitada palgaolusid, pidas tarvilikuks Üleriikliku Tekstiiltöösturite Ühingu peakoosolek.

Tekstiiltöölise kutsehariduse korraldamiseks ja meistrite ettevalmistamiseks soovitati 2-aastasi õhtukursusi. Määrati sihtasutus „Tekstiiltööstuskooli“ alusvaraks summa.

— Tööliste töötasu Ukrainas on 1936. a. võrreldes 1935. aastaga tõusnud 46,7%. Töölisperekond tarvitab 1936. a. teisel poolel liha 73,4% enam kui 1935. a., suhkru 116% enam ja mune 73,7% enam. Riideid, pesu, jalanõusid võis töölisperekond 1936. a. osta 67,7% enam kui eelmisel aastal.

Töökaitse

— 8-tunnilise tööpäeva seadust muudeti. Riigivanema dekreediga muudeti tööstuslike käitiste tööaja seadust nii, et lubatakse turbatööstuses, ehitustööstuses, savikivitööstuses ja ka kesktööstuses, kus tehakse n.-n. „rahvaid“, töötada ületundidega piiramata arvul.

Turbatööstuses tahetakse sellega toodangut tõsta. Ehitustööstuses ületundidega töötamist põhjustavat tööliste puudus tööhooajal.

Savitööstuses, kus ei töötata kunstlike kuitavuste abil, olevat seisukord analoogiline tur-

batööstuse seisukorrale, kuna see kesktööstuses vastavat väiketööstusele, kus töötoojad tööd ootasid (villavabrikud, veskid jne.) ja kus lubati ka enne ületunde teha piiramata arvul.

— Põllutöölised ei taha Põllutöökoja konventide töövahetalitust, nagu nad teatavad Maatöölise ja väikemaapidajate kojale. Nad ei usalda säärast vahetalitust, mis seisab täiesti tööandjate korralduses.

Põllutöölised ei kasuta ka töövahetalitust kuigi suurel määral, isegi linnatööstusid vajavad seda väga vähe.

— Streike oli Eestis 1936. a. 16, 1923. a. 27. Streigit puudutatud ettevõtete arv oli 1936. a. 56 ja 1935. a. 423. Streikijate arv 1936. a. 2539 ja 1935. a. 5043. Streikijate arv streigist puudutatud ettevõtete töölise arvust 1936. a. 58,5% ja 1935. a. 78,6%. Kaotsiläinud tööpäevi 1936. a. 14.822 ja 1935. a. 45.000. Kaotsiläinud palgasumma 1936. a. 35.228 ja 1935. a. 89.030. Streigi põhjuseks oli: 1936. a. palganõudmised 10 ja 1935. a. 24 juul. Streiginõudmised rahuldati: täieliselt 1936. a. 2,6% ja 1935. a. 28,3%, osaliselt 1936. a. 81,4% ja 1935. a. 42,8%, rahuldamata jäi 1936. a. 16,0% ja 1935. a. 28,9%.

1936. a. oli töötulide lahendamise komisjoni arutusel 24 asja. Komisjoni otsustega tõsteti palka 0—22% (8—22% — Fröhlingi ja Schmidtiga saeveskites Pärnus).

Töötulide lahendamise komisjoni arvele tuleb panna ka seda, et täieliselt ja osaliselt rahuldatud streiginõudmiste arv 1936. a. võrreldes eelmise aastaga langes tunduvalt, nagu näitab ametlik statistika.

— Vaimsel alal töötajate töölepingut ei ole lähemal ajal oodata.

— Palgalise puhkeaja pikendamist tööstustöölisele, samuti puhkeaja seaduse ulatuse laiendamist ei ole oodata. Kaubandus-tööstuskoja ringkonnad on selle vastu.

— Pühade ja puhkepäevade seadus, mis dekreediga muudeti, on avaldatud RT nr. 24 — 1937. a.

Lubati avalikke ettekandeid ka 1. lihavõttepühal ja tõsise sisuga ettekandeid suurel neljapäeval.

— Rohkesti töökaitse seaduste rikkumisi on Tartus. Haigekassale jäetakse maksud tasumata ega teatata õigeaegselt uutest kassaosalistest. Seaduste ignoreerimisele on haigekassa juhtinud tähelepanu. Tartus on osa tööstureid, kes ei taha tunnistada töökaitse ja sotsiaalkindlustuse seadusi ega tööinspeksiooni.

— Kriminaalseadustiku muutmise ja täiendamise seadus, mis sisaldab ka karistusi tööstustöölise töölepingu rikkumise kohta, on avaldatud RT nr. 22 — 1937. a.

— Uus töövahetalituse seadus Soomes hakkas maksma 1. jaan. 1937. a. Töövahetalitust korraldavad omavalitsused ja ühingud, kellel on selleks luba.

— Tööinspeksiooni järelevalve all oli 1935. a. keskel 5097 käitist 55.978 töölisega. 1935. a. revideeriti 964 käitist, tehti 1106 revideerimis-

käiku, selleks kulutati 2387 tundi, sõideti või käidi väljaspool asukoha linna 24.933 kilomeetrit.

— Keskmiselt 9-tunnilist tööpäeva taludes ja palga kinnipidamise eest peremehelt viivturaha nõudmist loeb „Uus Eesti“ — „kaugelulatavaks“. Praegu kehtivas seaduses ongi juba ka põllutöös keskmine tööpäev 9 tundi. See seadus on maksev juba 16 aastat.

— Töötute registreerimist ametiühingute juures on algatanud Tööliskoda. Töövahetalitusena tegutsevad meil Eestis praegu omavalitsuste tööborsid, mille võrk ei ole täielik, siis tööandjate vahetalitused põllupidajate konventide juures ja erakohakulamise asutused. Rahvusvahelistel ja vastavatel konverentsidel ei ole kaks viimast tööborsi — tööandjate ja eraettevõtte — tunnustamist leidnud, vaid on soovitatud just riiklikku tööborsi, mis oleks korraldatud omavalitsuste kaudu. Tööborside kohta on rahvusvahelisel töökonverentsil vastu võetud ka konventsioon.

Töölisühingute juures tööborside ellukutsumine on küll soovitatav, kuid vaevalt annab see tulemusi, nagu seda tõendavad teistegi maade senised kogemused.

— Palgatingimuste parandamise eest võitlemine oli pärast töölisühingute keskliidu juhatuse tagandamist senini soigus. Nüüd on üksikuis vabrikuis töölised algatanud palgasuurendamise nõudmisi ja ka töötülide lahendamise komisjon on uuesti tegevusse astunud. Senised tulemused on vähesed.

Tööolude parandamine Ameerikas. Ameerika kaevandustöölise liit, kuhu kuulub 400.000 organiseeritud kaevandustöölise, nõuab tööandjalt uues lepingus 30-tunnilist töönädalat, palkade reguleerimist ülespoole, kahe-nädalast tasulist suvepuhkust, kindlustusi selleks, et töölisele võimaldatakse aastas vähimalt 200 tööpäeva, ja lepingu sõlmimist kaheks aastaks. Kaevanduste omanikud tahavad omalt poolt viia läbi tööaja pikendamise nüüdselt 35 tunnilt nädalas 40 tunnile ja on igasuguste palgakõrgenduste vastu.

Kaevandustöölise liit on valinud oma esimeheks jälle John Lewise, kes juhtis kuulsaks saanud ja äsja lõppenud General Motors'i streiki ja on tuntud lihttöölise organiseerijana ning tööstusharu organisatsiooni printsiibi kaitsjana.

Maatöölise tööaja lühendamiseks seaduseelnõu on Rootsi sotsiaalministeeriumi koostanud nii, et maatöölise ja aiatöölise tööaeg tulevikus ühtlustuks tööstustöölise omaga ja et esimesed saaksid üldiselt keskmise 8-tunnilise tööpäeva. Uus seaduse eelnõu hakkab maksma 1. novembril s. a. Sotsiaalminister Gustav Möller arvab, et seadus ei suuda rahuldada veel kõiki maa- ja aiatöölisi, kuna see haarab sellest suurest töölise perest ainult vähema osa. Seaduse eelnõu vastu võitlejad on väitnud, et maatöölise nõue tööaja lühendamiseks pole sugugi põhjendatud, kuna töölised töötavad värskes õhus ja teevad väga mitmesuguseid liigutusi. Sotsiaalministri arvates pole sellastel väidetest tähendust, millega peaks arvestama, kuna riigivõimu vaheleastumine tööaja lühendamise soodustamiseks on põhjustatud soovist kind-

lustada töölisele küllaldaselt vaba aega perekonnaeluks ja ühiskondlikeks ja kultuurseiks harrastusteks. Maatöölised on seks samavõrdselt õigustatud kui tööstustöölisedki. Samal ajal korraldatakse põhjalikke uurimusi maatöölise tööaja lühendamise tulemuste kohta, kuipalju see tõstab toodangu kulusid ja millisel määral see mõjutab põllumajanduse tasuvuse vähenemist. Uurimuse ülesandeks on selgitada veel võimalikku põllumajandussaaduste hindade tõusu tööaja lühendamise tõttu. Uurimuse tulemused võetakse arvesse järgmise aasta eelarve arutamise juures põllumajanduse toetamise vajaduse ilmedes. Raskusi valmistab karjaste tööaja reguleerimise küsimus. Üldiselt kalduakse arvama, et karjaste tööaeg võib olla veidi pikem maatöölise omast, 108 tundi kahe nädala kohta. Siingi on raskused viimasel ajal vähenenud.

— Soome sotsiaalolude paranemine. Majanduslik tõus ja tööpuuduse vähenemine on olnud tegureiks, mis aitasid kaasa Soome ametiühingute liikmete arvu kasvule ja palgavõitluste õnnestumisele. Eelnimetatud tegurite kõrval tuleb aga erilisel alla kriipkindlalt töölise usalduse kasvamisest ametiühinguliste organisatsioonide vastu ja veendumuse juurdumist tööliskultuuri, et organiseerimatuina ollakse sunnitud vastu võtma tööandjate poolt pakutud töö- ja palgatingimusi. Soome ametiühinguline liikumine on ületanud kriisiaegse tardumispunkti ja sammub järjekindlalt okkalist võitlusteed kaudu vastu paremale tulevikule. Aasta lõpuks tõusis keskliidu liikmete arv kuni 50.000-ni. Eriti suur on olnud liikmete juurekasv metallitöölise liidus. Aasta lõpuks arvati metallitöölise liidu liikmete arvu tõusvat 8000-ni. Samuti on liikmete arv kasvanud ehitus-, puu-, elutarvete-, klaasi-, tekstiili- ja äriteenijate ning töölise liitudes, samuti meremeeste liidus. Viimasel ajal on märgata ka elavamast nais-töölise organiseerumist. Ametiühinguis ja keskliidu poolt on korraldatud ametiühingulise liikumise õpetamiseks eriloenguid ja kursusi võrdlemisei rohkem. Ametiühingulise liikumise tõus ei peegeldu ainult liikmete arvu kasvus, vaid ka palgaliikumises. Soome ametiühingute keskliidu alla kuuluvate organisatsioonide tegevusaladel on mõeldunud aastal olnud kokku 300 palgaliikumist ja umbes 60.000 töölise palgaoludes saadi paremusi endisega võrreldes. Suurem osa töötüldist laheneb läbirääkimiste teel, kuna streigiks arenes tüli 38 juhtumil. Tavaliselt lahenevad streigid mõne nädala jooksul, kuid osa neist kehtis isegi mitu kuud. Töölise võitluste tulemused oleksid olnud veelgi paremad, kui organiseeritud töölise hulk oleks olnud suurem. Tähtsaimatest palgavõitlustest võiks nimetada meremeeste palgatõstmise nõuet, kus saadi läbirääkimiste teel kokkulepe ja kollektiivleping. Ehitustööstuses oli 61 palgaliikumist ja 16 streiki. Metallitöölise liidul oli 38 palgaliikumist ja 7 streiki. Eriti tuleb alla kriipsutada plekkseppade ja veevärgitöölise üksmeelt. Majandusliku olukorra paramedes on liikmemaksud laekunud korralikumalt ja liitude toetu-

sed töötaoleku abistamiseks ning streigi toetuseks pole sünnitanud liitude kassadele enam ülepääsmatuid raskusi. Poliitiliselt on soome ametiühingud toetanud sotsiaaldemokraatliku partei aktsiooni möödunud aasta parlamendi, omavalitsuste ja presidendi valijaste valimistel.

Tervishoid

— Imikute suremus oli 1935. a. 89,32 sama aasta 1000 ellusündimu kohta. 1934. a. oli see arv 91,1⁰/₀₀.

— Sündis Eestis 1936. a. 18,245 ja suri 17.605 inimest. 1935. a. sündis 17.891 ja suri 16.864. Seega oli sündinute ülekaal 1936. a. 640, 1935. a. 1027, 1934. a. 1452, 1933. a. 1736, 1932. a. 3101. Rahva looduslik juurekasv oli 1936. a. +0,6 tuhande kohta, mis on väiksem võrreldes eelmiste aastatega, välja arvatud 1929. a., kus oli -1,0, ja 1927. a. +0,3.

Abiellus 1936. a. 9736 paari ehk 1000 elaniku kohta, 8,6 abiellumist, mis ületab eelmised aastad.

— Laiussi vastu võitlemiseks soovitab dr. V. Sumberg „Tervises“ nr. 3 — 1937. a.: 1) Kellel on laiuss, tuleb lasta see arstil välja ajada, siis on „allikas“ hävitatud. Kindlaks laiussi olemasolu tunnuseks on see, kui arst leiab väljahahtes laiussi mune. 2) Mitte sisse süüa uusi laiussi idusid, milleks inimesi tuleb õpetada neid tundma; neid peab näitama koolis õpilastele ja paluma, et nad seda kodus igal võimalikul juhul näitaksid ka teistele, kui kaaladega on tegemist. 3) Hoida, et lapsed ei mängiks kala põiega ega soriks kala sisikonnas. 4) Kala sisikonda mitte kasutada, sest ka kass võib olla laiussi levitaja.

— Korterioludest „Kiviõlis“ saame pildi järgmistest arvudest: tavaline 12 toast-köögist koosneva korteriga tööliselamu mahutab 72 vallalist töölise, igapäev maksab kuus 2,6 kr. üüri. Ka rasked korteriolud on põhjuseks, miks töölised ei taha „Kiviõlis“ püüda. Tööliliste korterite kohta on tarvilised seaduse-eeskirjad, mis määraksid ruumi suuruse iga töölise kohta ja muud tingimused, millele elukorter peab vastama.

— Ravimtaimede ja droogide seadus, mis antud dekreedina, on avaldatud RT nr. 25 — 1937. a.

— Koolerasse on Lõuna-Aafrikas surmud teiste hulgas ka 200 palverändajat, kes olid koduteel usulistelt pidustustelt Coimbatores.

— Kanamuna ja kartul. 1 kg kartulid sisaldab: valku 19 g, rasva 1 g, süsivesikuid 201 g, vett 701 g, köögijätteid 70 g, soolaid 8 g, kaloreid 911. 1 kg kanamune sisaldab: valku 109 g, rasva 91 g, süsivesikuid 7 g, vett 648 g, köögijätteid 135 g, soolaid 10 g, kaloreid 1322.

1 kanamuna kaalub keskmiselt 50 g, seega läheb neid kilogrammi 20. Kanamuna on kalleim, kuid mitte suure väärtusega toiduaine. Neid aineid, mida kanamunast saadakse, võib teistest toiduainetest saada palju odavamalt.

— Eksperimentaal-mediitsinilist instituuti hakati ehitama Moskva külje alla 400 ha suu-

rusele maa-alale. Instituudi ülesandeks on inimese organismi, ta tervise ja haiguste ja arstiteaduse arengu uurimine. Instituut saab 2700 haigevoodit. Peahoone ehitatakse 25-kordne, teised — 6-kordsed 5500 toaga.

Kavatsusel on mikrobioloogia ja epidemioloogia, traumatoloogia instituudi jne. ehitamine.

Tänavu antakse instituudi ehitamiseks 40 milj. rubla. Praegu töötab selle ehitusel üle 2100 töölise.

— Tüüfus levib Ida-Eestis. Tüüfusesse on haigestunud ka noori ja lapsi.

— Noortööliste ja tööstuskoolide õpilaste tänavune arstlik järelevaatus SSSR-is lõppes hiljuti. Järele vaadati 27 oblastis umbes 243.000 noort. Tiisikus noorte keskel on vähenenud, 1924. a. 6,5% -ilt 0,7% -ni. Hingamiselundite haigusi oli 1935. a. 10,6%, läinud aastal 7,8%, silmahaigused on vähenenud 4,4% -ilt 2,5% -ni, kõrvahaigused 10,3% -ilt 2,2% -ni jne.

Läinud aastal oli 170.000 noortöölist puhkekodudes, sanatooriumides ja kuurortides, kuhu neid saadetakse sotsiaalkindlustuse asutuste poolt.

Noorte pikkus kasvab.

— Rahvastiku looduslik iive (juurekasv) oli 1934. a.: Austrias 0,9, Belgias 4,2, Eestis 1,3, Helveetsias 4,9, Hispaanias 10,3, Hollandis 12,3, Inglismaal 3,3, Itaalias 10,1, Leedus 10,2, Lätis 3,2, Norras 5,0, Poolas 12,1, Prantsusmaal 1,0, Rumeenias 11,7, Rootsis 4,9, Saksas 7,1, Soomes 4,5, Daanis 7,4, Tšehhoslovakkias 5,6, Ungaris 7,0, Greekas 1933. a. 11,0, L.-Slaavias 14,4, SSSR-is Euroopa osas 1926.—1930. a. keskmine 23,4.

— Töölissöögimajade asutamine on üks omavalitsuse ülesandeid. Tallinna linna omavalitsus ei ole oma kodanike odavamate toiduainetega varustamiseks teinud midagi nimeamisväärset. Selle ülesande teostamist ei leia me ka teiste omavalitsuste poolt. Muidugi on võimalik ka eraalgatusel ja tööliliste organisatsioonide kaudu siin mõndki teha. Töölissöögimajade asutamiseks peaksid tekkima vastavad ühistegelikud organisatsioonid. Töölissöögimaja peaksid avama ka suuremad käitised, et varustada oma töölisi hea, terve ja odava toiduga. Eriti on see tarviline neis kohtades, kus töölised elavad oma kodudest ja perekondadest eemal.

Haigekassade tegevusest

Haapsalu ühise Haigekassa peakoosolek.

Haapsalu Ühine Haigekassa pidas oma aastapeakoosoleku pühapäeval, 4. apr. 1937. a., Haapsalu haigekassa ruumes, algusega kell 11.30. Koos oli 33 volinikust 28.

Koosoleku avas kassa juhatus abiesimees E. Jaani.

Koosoleku juhatajaks valiti vol. A. Jänes ja protokolliljaks asjaajaja E. Teras.

Kassa 1936. a. tegevuse ja rahaliste läbilükkude aruande kandis ette ja andis seletusi asjaajaja Teras. Koosolek avaldas juhatusel tänu ja kiinuitas aruande.

Haigekassa juhatuses ettepanekul kassaosaliste toetusrahade ja arstiabi andmise korras võttis koosolek vastu järgmised paar muudatust:

1. Need kassaosalised, kelle tööleping lõpeb alla 2 nädala, kaotavad ka ühes töölepingu lõppemisega õiguse haigekassaist abi saamiseks. See muudatus on tarviline seepärast, et selle haigekassa alla kuulub palju hooaja-töölisi, kes mõnepäevase töölepingu järele võivad kassa toetusi kurjasti tarvitada, sest haigekassa on kohustatud 1 kuu pärast töölepingu lõppu kassaosaliseks olnu haigusekulusid kandma kuni 6 kuuni, mis aga ei jätta oma halvat mõju avaldamata kassa tegevusele.

2. Naiskassaosalisile anda raseduse korral 2 nädalat puhkust enne sünnitust ja 4 nädalat puhkust pärast sünnitust.

Kõik teised normid otsustati jätta endiselt, samuti ka kassaosaliste perekonnaliikmete toetused ja arstiabi.

Haigekassa juhatuses valiti volinikud: O. Ermus, A. Tromm, E. Jaani, Amberg ja Loikov. Nende asemikudeks: A. Jänes, Kuldmeri ja J. Maalmeister.

Revisjonikomisjoni: Soom, Tiit ja Kärner.

Koosolekul valitses tõsine töömeeleolu ja üksmeel kõigis küsimuis, välja arvatud ravikorralduse haigekassa enda kätte võtmine. Siiaamaani on Haapsalu ühise Haigekassa ravikorraldus olnud käitiste käes ja jäi ka nüüd edasi. Kuid peaaegu igal peakoosolekul on väikekäitiste volinikud seda kuidagi meele tuletanud, ja nii ka sellel koosolekul. Nende nõudmine on õigustatud arstiabi saamise raskustega käitisevaldajailt, kuid volikogul on teada ka need raskused, mis tuleksid ravikorralduse haigekassa kätte võtmisega, ja seepärast on ka see küsimus seni otsustamata jäänud, ühtlasi ka ära oodates uut haigekassade seadust.

Volinik.

EHL teateid

Eesti Haigekassade Liidu juhatus valis esimeheks K. Luksi ja abiesimeheks V. Ado. Revisjonikomisjon valis esimeheks E. Keskepaiga.

Juhatus ja revisjonikomisjoni koosseis on avaldatud kongressi kinjelduses.

Haigekassade päeva küsimus

tuleb lähemal EHL juhatuses koosolekul arutusele. Haigekassade tegelased võivad omad soovivaldused selle kohta, kunas ja missuguse päevakorraga nad haigekassade päeva (nõupidamisi) tahavad näha, saata EHLiidu juhatusesele.

Eesti Tuberkuloosi vastu võitlemise sihtasutuse nõukogu

on EHLiidu esindajaks K. Luksi, asetäitjaks A. Laane.

O. Vahtra „Tööliste haiguste vastu kindlustamise seadust,

mille hind oli 1 kr., müüakse nüüd EHLiidust 25 senti eest.

„Töö ja Tervise“ endisi aastakäike on veel saada brošeeritult ja köidetult. Müüakse alandatud hinnaga.

„Töö ja Tervise“ tellimiste vastuvõtmist palutakse jätkata kõigil haigekassa tegelasil.

„Töö ja Tervis“ avaldab kuulutusi hinnaga, mis esiküljel on märgitud.

„Töö ja Tervise“ proovinumbreid saadetakse esimesel nõudmisel. Haigekassade tegelased võivad saata talitusele nende isikute aadressid, kellele proovinumbreid soovitatakse saata.

Mitmesugusi

— Kojad uusi makse loomas. Koolide maksustamist õpetajate koja heaks on algatanud koda. Koolide maksustamine tähendab õpilaste maksustamist. Õpetajad peaksid ise olema küllalt suutelised oma koja ülalpidamiseks. Käsitöökoda tahab maksustada käsitöölisi 5—12-kroonise koja maksa, kalanduskoda — püüniseid ja paa-te, majaananikke koda — kõiki majaananikke, ka neid, kel valimisõigust ei ole, eraettevõtete ametnike kojalt on oodata uut maksu äri-, kontori- jne. teenijaile.

— 17.000 Poola põllutöölisi viiakse tänava suvaks Läti.

— Veresauna Abessiinia pealinnas Addis Abebas korraldasid Itaalia võimud, lastes maha tappa umbes 6000 abessiinia meest, naist ja last. Pärismaalaste linnaosas süüdati põlema ja elanikud, kes end tulesurmast tahtsid päästa, lasti või löödi maha, ka naised, alaealised ja isegi imikud.

Inglise alamkojas nimetati itaallaste veretööd Addis Abeba süüta elanike kallal hirmsaimaks veresaunaks viimase 50 aasta jooksul. Suurt veresauna korraldavad Hispaanias mässajad Franco juhtimisel võõrlegioniga, mauridega, itaalia ja saksa sõjavägedega.

— Doni kivisee basseinis on 19 aasta jooksul ehitatud 28.000 hoonet (hinnaga 1 miljard 14 milj. rbl.), neist 25.000 elumaja, 446 kooli, 239 klubi, 34 kino ja teatrit, 12 kultuurihoonet, 87 haigla hoonet, 57 puhkekodu ja 319 söökimaja.

1929.—1937. a. jooksul ehitati SSSR-is hooned üle 50 milj. ruutmeetrile, 200 linna said veevärgid. Kanalisatsioonivõrk linnades pikenes kolmekordseks, rohelised platsid kasvavad ulatuslikult 10-kordseks.

Nižgorodski kubermangus oli 1910. a. väeteenistusse kutsutud maanoorte keskmine kasv 165,73 sm, kaal 58,91 kg, rinna ümbermõõt 85,23 sm. 1935. a. oli Gorki oblasti maanoorte keskmine kasv 166,5 sm, kaal 60,72 kg, rinnaümbermõõt 89,05 sm.

Tunduvalt on vähenenud noorte keskel tiisikus, süüfilis, trachoma ja teised sotsiaalsed haigused.

Tatarias oli enne revolutsiooni trachoma — silmamarmade — haigeid 49,8 prots. elanikest; 1935. a. ei olnud SSSR-i 11 oblastis ja vabariigis väeteenistusse kutsutud noorte hul-

gas ühtki trachoma — silmamanjade — haiget.

— Välja rändas Eestist 1935. a. 299, 1936. a. 363 inimest. Sisse sõitis 173.658, välja sõitis 173.947 inimest. Vahe — 289. Eesti kodanikke sõitis sisse 73.603, sõitis välja 74.162. Vahe — 559.

Välja rändas Eestist 1936. a.: P.-Ameerika Ühendriikidesse 17, Kanadasse 5, Argentiinasse 2, Brasiiliasse 4, mujale Ameerikasse 10, Austraaliasse 15, Aafrikasse 2, Aasiasse 18, Euroopa riikidesse 290, sellest N. Venesse 6.

— Daani Töölise Liit pühitseb k. a. mai-kuu 1. päeval oma 40 a. juubelit. See on põhjamaade suurimaid liite. 40 aastat tagasi organisatsioonid peamiselt oskustöölised ja lihttöölisele vaadati kui kuuendale paarisa seisuks, kes ei kükene oma olukorra parandamiseks midagi silmapaistvat tegema. Liidu moodustasid 1. mail 1897. a. kolm eri töölise liitu 14.000 liikmega, kuid nüüd on liidul 160.000 liiget ja ta on võimsaimaid liite kogu maailmas. Liidu osakonnad on moodustatud kutsealade järgi ja liidu teenistusse on võetud sekretäre, kes vastavate erigruppide küsimusi põhjalikult tunnevad. Liidus on kolm peagrupp: maa- ja ehitustöölised, transport- ja tehaste töölised. Liit on pidanud suure arvu võidukaid palgavõitlusi ja abistanud tunduvalt teiste maade töölise palgavõitlusi, näit. viimast suurt soome sadamatöölise streiki jne. Oma liikmete abistamiseks asutati 1908. a. töötaoleku vastu kindlustamise kassa ja esimesel aastal suudeti kõigest 250.000 krooni toetust maksa. Viimasel kahel aastal aga on liit suutnud oma liikmeid abistada 30 miljoni krooni võrra kummalgi aastal. Liit omab moodsaima 5-kordse maja, mis ühelgi ametiühingul kunagi on olnud. Liidu personaal on 50-liikmeline ja tal on oma söögisaal, kust saadakse odavaid lõunaid töö vaheajal. Liidu kauaaegseks juhiks oli daani tuntuim ametiühingute tegelane Lyngsen. Ta surma järele asus liitu juhtima abiesimees Axel Olsen, kes samuti on kõige tublimaid ametiühingute mehi. Rahvusvahelisel kuulub Daani Töölise Liit mitmesse rahvusvahelisse kutsesekretariaati, nagu I. T. F-i j.t. Samuti on liit vastavate Skandinaavia eriliste koostöö liitude liige.

— Hispaania sisesõja suhtes on kõigi demokraatlike maade töölisorganisatsioonid asunud seadusliku Madridi valitsuse poolele ja korraldanud toetusi sõjapõgenike, eriti aga naiste ja laste, toitmiseks, samuti arstimate saatmiseks. Rahvusvaheline Ametiühingute Liit on sel alal palju teinud. Rahvusvahelisele solidarsuse fondile oli jaanuari alguseks saadetud umbes 125 miljonit eesti senti ja hiljem jätkusid korjandused kõikjal. Soomeski sotsialistlik töölisnaiste liit sai kokku ühikese aja jooksul üle 170.000 soome marga. Ametiühingud olid juba sügisel aegsasti vastavad summad saatnud minema, iga liit oma majandusliku kandevõime kohaselt. Erilist

hoold tuleb pühendada vaestelaste aitamiseks. Prantsusmaal, Belgias ja Šveitsis on moodustatud erilised komiteed vaestelaste ümberpaigutamiseks teistesse maadesse. Nii tahetakse vähimalt 30.000-le lapsele muretseda eluvõimalusi teisel. Need on jäänud vaestekoldeks Franco röövjõukude poolt korraldatud Hispaania pealinna järjekindlate pommitamiste tõttu.

— Soome Trükitöölise Liit pühitsetes uuel aastal oma 40 a. juubelit, mille puhul oli korraldatud aktus Työväentalo suures pidusaalis väärtusliku programmiga. Oli kõnesid, õnesoove teistelt liitudelt ja palju huvitavaid kunstilisi ettekandeid. Oli põhjust pidutsemiseks, kuna liit asutatuna 1897. a. algas tegevust väikeses ulatuses ja rasketes oludes. Liidu algpäevil oli osakondade liikmeskonnas sageli tööandjaid, faktoreid j. t. Sel põhjusel puudus algul liidu tegevuses õige ametiühinguline joon, kuid peagi pääsid töölised ise otsustama oma asju ja töölised ei puudunud võitlustahe oma olude parandamiseks. Juba 1872. a. oli Helsingis 5 päeva kestnud trükitöölise streik. 1890. a. oli 4-päevane streik koll.-lepingu ja kõrgemate palgade eest. Saavutati osalisi tulemusi ja 1900. a. sõlmiti esimene ülemaaline kollektiivleping trükitööstuses. Palgad tõusid 12 ja enam % ja tööoludes ning õpilasküsimuses saadi 1905. a. koll.-lepingus rida olulisi parandusi. Tööaega suudeti pikkkade läbirääkimiste tulemusena lühendada 59 tunnilt 51 tunnini nädalas. Litograafidele ja joonistajale oli erimäärusi juba tolleageis lepinguis. 1900.—1911. a. valitses töörahu lepingute põhjal. 1911. a. puhkes 14 nädalat kestnud streik, mis lõppes jällegi lepingu sõlmimisega, kuigi ei saadud neid parandusi, mis algul taheti. Rahu kestis 1917. a., kui trükitööstuses pandi maksuma 8-tunniline tööpäev. Tekkis rida metsik-streike, millele tööandjad vastasid üldise töösuluga, ja kogu trükitööstus seisis 6 nädalat, kuni läbirääkimiste tulemusena sõlmiti uus leping paljude täienduste ja parandustega töölise kasuks. Segaste aegade tõttu langes raha väärtus ja tarbimisainete hinnad tõusid kiiresti. Lisalepingute tõttu tõsteti palku 25—40% 1917. a. ja 1918. a. 180—210%. Kodusõda põhjustas liidu tegevuses mõnekuise seisaku, kuid juba 1919. a. sõlmiti uus leping tööandjatega ja n.-n. elukalliduse lisalepinguga tõusid palgad kõigis astmeis 55%. Järgmisel aastal sõlmitud leping oli võrdlemisi rahuldav ja see kestis muutmatuna 1933. a.-ni. Samal aastal ja 1935. a. sõlmiti uued lepingud pikkkade ja sitkete läbirääkimiste tulemusena ning palgad tõusid 5%. Liidul oli algaastal 13 osakonda 493 liikmega ja eelmisel aastal oli 37 osakonda 3913 liikmega. Arvuliselt oli liit siis suurem kui kunagi varem. Liidu varandus oli 1935. a. 1.040.993,74 soome marka ja liidu tegevuse kestes on antud mitmesuguseid toetusi liidu liikmeile 9 miljoni soome marga väärtuses või 72 milj. senti.

SISU: 1) Arstid ja töökaitse — Dr. M. Pihimets. 2) Kui raskuste vaim kummitab — V. Luksepp. 3) Kindlustusametite küsimus — P. Paal. 4) Seaduse eeskirjad ja järelevalve asutused — V. L. 5) Töölaagrid — L. Johanson. 6) Tööaja lühendamist Prantsusmaal. 7) Eesti haigekassade kongress. 8) Sotsiaalkindlustus. 9) Ema- ja lastekaitse. 10) Töötaasu. 11) Töökaitse. 12) Tervishoid. 13) Haigekassade tegevusest. 14) EHL teateid. 15) Mitmesugust. 16) „Töö ja Tervise“ 1936. a. sisu.

Vastutav toimetaja **Karl Lukk**. Tegev toimetaja **L. Johanson**. Väljaandja **Eesti Haigekassade Liit**. Ilmumise aeg **15. aprillil 1937. a.**